

ARDAGER

Президиум РОО «Ветераны органов КНБ РК» сердечно поздравляет руководство и сотрудников Комитета национальной безопасности, всех ветеранов органов национальной безопасности с профессиональным праздником- Днем образования КНБ Республики Казахстан.

Желает крепкого здоровья и новых плодотворных успехов во благо стабильности и безопасности нашей Родины.

18 қаңтар 2019 жыл г. Астана

2019 жылы қаңтар айында «ҚР ҰҚК органдарының ардагерлері» РҚБ-нің 2018 жылғы жұмысының қорытындысы мен ардагерлер ұйымының келесі жылға қойған міндеттері туралы жиналысы өтті.

Сондағы баяндама:

Бүгінгі біздің Бірлестіктің жылдық отырысы жаңа жағдайда өтеді. ҰҚК Төрағасы Кәрім Қажымқанұлы Мәсімовтың назары мен қолдауының арқасында, Марат Өмірбекұлы, сіздің ардагерлер мәселелерін шешуде тұрақты көмек көрсетуіңізбен ардагерлер қозғалысының тарихында алғаш рет біз ұзақ күткен оқиға болды. Бүгін біздің астананың сол жағалауында Бүкіләлемдік «Экспо-2017» көрмесі өткен әкімшілік ғимараттардың бірінде заманауи кеңсеміз бар. Біз үшін бұл үлкен құрмет және біз өте ризамыз. Шын мағынасында, бұл тарихи факт. Ақтөбе облысының ардагерлер Кеңесіне ҰҚКД жаңа заманауи ғимаратынан қызметтік үй-жайлар бөлініп, оны ҰҚК Төрағасы өзі ашқанын айтып кетейік. Ардагерлер қанатында үстел спорт ойындарына арналған демалыс бөлмелері кітапхана, бильярд бар. Бір сөзбен айтқанда, барлық жағдайлар жасалған. Қажеттілік бар болса, сосын Асан Бимәліұлы егжей-тегжейлі айтып бере алады.

Жуырда, 25 желтоқсанда біздің кеңсемізде ҰҚК Төрағасы болды.

Жағдайлармен таныса отырып, бәрімізге жемісті еңбек тілеп, бұдан әрі де ардагерлер қозғалысын қолдаймыз деп сендірді.

Біздің ардагерлер Бірлестігі елімізде болып жатқан қоғамдық – саяси процестерден шет қалмайды. Өткен жыл маңызды тарихи оқиғаларға және естелік күндерге, ірі қоғамдық – саяси, спорттық және мәдени-бұқаралық іс-шараларға бай болды, соның ішінде Отанымыздың астанасы-Астана қаласының 20 – жылдығы да бар.

Сөзсіз, бұл атаулы күннің бізге тікелей қатысы бар. Мемлекет Басшысының Жарлығына сәйкес, «Астанаға 20 жыл» мерейтойлық медалімен, біздің ұсынуымызбен астананы Алматыдан көшіруге белсенді қатысқан 64 ардагердің марапатталуы кездейсоқ емес. Тағы 19 ардагерлер Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігінің 26 жылдығына сәйкес марапатталды.

Сондай-ақ, сіздерді Орталық Кеңес мүшелерінің құрамында кадрлық өзгерістер болғандығымен хабардар еткім келеді – РҚБ филиалдардарының жаңа басшылары сайланды. Президиумының құрамынан Айжолов Т. Г. және Ибраев, Х.Т. генералдар өздерінің өтініштеріне сәйкес шығарылды. Қазіргі уақытта Айжолов «Генералдар Кеңесі» РҚБ төрағасының орынбасары болып табылады.

Қостанай облысы ардагерлер Кеңесінің төрағасы болып генерал-майор Дауенов Михаил Юсупұлы, Қарағанды облысында –

полковник Досхожин Дулат Мұқанұлы сайланды. Жаңадан сайланған төрағаларға күш-қуат және осы отандық арнайы қызметтің ардагерлер қозғалысының маңызды және жауапты учаскесінде жемісті жұмыс тілейік.

Сонымен қатар, Төралқа атынан ҰҚКД ардагерлер Кеңесінің бұрынғы төрағалары Қостанай облысы бойынша Ярошенко Сергей мен Қарағанды облысы бойынша Бакенов Болатқа жемісті еңбектері үшін ризашылығымды білдіруге рұқсат етіңіздер.

Республикалық маңызы бар қала мәртебесін алған Шымкент қ. және Түркістан облысы бойынша ҰҚКД-де жақын арада ардагерлер Кеңесінің жаңа басшыларын сайлау бойынша ардагерлер жиналысы өтеді. Бүгінгі Орталық Кеңестің отырысына ардагерлер ұйымының өкілі, құрметті ардагер ҰҚК төрағасының бұрынғы орынбасары отставкадағы генерал – майор Мирхайдар Раманқұлов Раманкулұлы арнайы келді.

Енді, есепті бөлімге көше отырып, кейбір нәтижелерге қысқаша тоқталып өтейін. Мәселен, есепті кезеңде Бірлестіктің Орталық Кеңесінде жалпы алғанда жоспарлы іс-шаралардың негізгі бағыттары жүзеге асырылды, жедел жоспарда ағымдағы мәселелер, олардың Жарғылық мақсаттар мен міндеттерді орындау барысы, сондай-ақ РҚБ ұйымдастырушылық – практикалық іс-шаралары қарастырылды. Бұл ардагерлер ұйымдарының бастамалары ҰҚК

басшылығының және аумақтық органдарының, Комитеттің кадрлық, қаржылық және медициналық қызметтерінің тиісті қолдауын тапты.

Ең алдымен, Бірлестіктің бірінші кезектегі және басым міндеттер ретінде көзге түсетін мәселелері – барлық санаттағы ардагерлер мен зейнеткерлерді әлеуметтік қолдау, жаңа жұмыс түрлерін енгізу, ардагерлердің ақпараттық-насихаттау қызметіне қатысуы, жас қызметкерлерді патриоттық тәрбиелеу, жәрдемдесу, зейнеткерлердің әлеуметтік бейімделуі және жұмысқа орналасуы, ұрпақтар сабақтастығын сақтау.

ҰҚК Төрағасы атап көрсеткендей, жас ұрпаққа өмірлік және қызметтік тәжірибесін беру мәселелерін үнемі жетілдірумен, ұлттық қауіпсіздіктегі қауіп-қатердің алдын алуға жәрдемдесу жұмыстарымен үнемі айналысу маңызды болып табылады. Өткен кезеңде ҰҚК органдарының ардагерлер қозғалысының одан әрі дамыту Бағдарламасына сәйкес ардагерлердің ақпараттық – насихаттау жұмысына қатысуы қамтамасыз етілді. Жетекші өңірлік және республикалық бұқаралық ақпарат құралдарында тиісті мақалалар, сұхбаттар және басқа да материалдар жарияланды. Жұртшылықпен кездесулерде ардагерлер қазіргі кезеңде ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің түрлі аспектілерін, соның ішінде терроризм мен экстремизмге қарсы тұру мәселелерін көтерді. Тұрақты негізде мемлекет Басшысының «Болашаққа көзқарас: «Қоғамдық сана-

ны жаңғырту» және «Ұлы даланың жеті қыры» мақалаларының негізінде әзірленген «Рұхани жаңғыру» бағдарламасы призмасы арқылы жастардың моральдық-адамгершілік рұхани тәрбиесінің мәселелері қозғалды.

Қауіпсіздік органдарының еңбегі сіңірген ардагерлерінің Комитет ұжымдары және жас қызметкерлерімен кездесулері, сөз сөйлеулер ұйымдастырылды. Мысалы, 2018 жылғы тамыз айында генерал Жұманбеков Ж. М. Семей қаласындағы ШҚО ҰҚК Басқармасында терроризмге қарсы іс-қимыл бойынша лекция оқыды. 28–29 қыркүйекте ол кісі Ақтөбе облысы бойынша ҰҚКД жеке құрамымен және ардагерлерімен кездесті. Мұндай кездесулерді Ақтөбе қаласында генерал-майор Шайманов Б. И., Алматы облысында генерал Тілебалдинов Р. Т. 2018 ж. 24 желтоқсанда өткізді.

Бекназаров, Дауенов, Тілебалдинов, Бакенов, Щищенко, Джуманбеков ҰҚК органдарының қызметі туралы «Қызыл деңгей» 10 бөлімдік деректі фильмді дайындауға және жеке қатысуға әдістемелік көмек көрсетілді. Олар тиісті түсініктемелер мен сұхбаттар берді.

Жалпы Бірлестік бойынша баспа және электрондық БАҚ-тарда (бұқаралық ақпарат құралдары) 48 материалдар, 61 сұхбат, 34 бейнеролик жарияланды, 12 кітап шығарылды және 2 деректі фильм түсірілді. Мақсатты аудиторияларда 187 дәрістер оқылды, ардагерлер 57 конференциялар мен семинарларға, 19

дөңгелек үстелдерге қатысуы қамтамасыз етілді. Екі қамқорлықтағы мектептерге әлем әдебиеті классиктерінің және отандық жазушылар жинақтарын құрайтын 650 кітаптан тұратын кітапхана берілді. Белгілі болғандай, бұл кітапхананы РҚБ-ге өз уақытында қазір қайтыс болған құрметті ардагер, отставкадағы полковник Хасенбаев У. Х. сыйлаған болатын. Кітаптарды мектептерге беру сұрақтары ардагердің туыстарымен келісілді.

Өткен жылдық жиналыста алғаш рет «Ардагер» ардагерлер басылымын шығару дайындығы туралы атап өтілген болатын. Бұл айтулы оқиға болды! Енді өз басылымымыз бар. Бірінші нөмірі сіздердің алдарыңызда үстелде, таралымы 100 дана. Редакция алқасы ардагерлер журналын тоқсан сайын шығаруды жоспарлап отыр. Сондықтан барлық аймақтық ардагерлер ұйымдарына келесі журналдарға материалдар дайындауға қатысу қажет. Бізге осындай қолдаусыз болмайды. Мұнда естеліктер, мерейтойлық шара, ардагерлерге қамқорлық көрсетуге арналған маңызды іс-шаралар туралы мақалалар, ардагерлердің әр түрлі аудитория алдында сөз сөйлеуі және хроника болуы мүмкін. Айтпақшы, демеушілік көмек есебінен жазушы ардагерлеріміз Қыстаубаев Болат Қуқашұлы және Ашиқбаев Болат Маратұлының отбасына отандық арнайы қызмет туралы кітап басылымына жалпы сомасы бір миллион теңгеден материалдық көмек көрсетілді.

Бірлестік пен оның филиалдары 136 ардагерлерге – бұл Ұлы Отан соғысына қатысушыларына (14), тыл еңбеккерлеріне (68), жесір әйелдеріне (40) материалдық көмек көрсетілді. Тұтас алғанда ардагерлерге арналған әлеуметтік салаға РҚБ қасасынан 2 млн. 330 мың теңге бөлінген. Біздің өтінішімізбен жекелеген ардагерлерге Комитет ӘМД (Әскери-медициналық Департамент) арқылы санаторлық-курорттық емдеулер үшін жолдамалар берілді. Ардагерлер арасында «Балқаш» санаториясы аса танымал, мұнда емдеумен қатар белсенді демалыс үшін мүмкіндік бар. Біз тұрақты негізде ардагерлерге моральдық қолдау көрсетеміз, соның ішінде ор-

талық госпитальде стационарлық емдеуден өтетін өңірлердегі ардагерлердің сауығу динамикасы бақыланады.

Демеушілердің көмегімен онкологиялық аурулармен ауырып, шетелдік клиникаларда емделетін ардагерлерге 500 мың теңгеге дейін елеулі материалдық қолдау көрсетіледі. Өмір көрсеткендей, көңіл бөлуге және күтімге мұқтаж көптеген зейнеткерлер жедел бөлімшелерге дербес бекітілген және өкілдері оларға барып мерекелер, мерейтойлық даталарда, гүлдер мен сыйлықтар табыстайды, олардың айтуынша, мұндай қамқорлық олардың көңіл-күйлері мен денсаулықтарын нығайтады.

Қазіргі заманғы талаптарға сай келетін Орталық емхана және 65 төсек-орындық аурухана медициналық және санаторлық-курорттық емдеудің сапалы деңгейін көтерді. Өткен кезеңде 545 ардагерлер мен олардың отбасы мүшелері стационарлық ем қабылдады. Әртүрлі аурулар бойынша 230 жедел көмек көрсетілді. Көрсетілген іс-шаралар ұлттық қауіпсіздік органдарының ардагерлеріне медперсонал және РҚБ Президиумының кішіпейілділігі мен қамқорлығын сезінуге мүмкіндік берді. Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыруды ескере отырып, медициналық қамтамасыз етуді одан әрі дамыту тегін медициналық көмектің кепілдендірілген көлемі шеңберінде ардагерлер мен зейнеткерлерді, олардың отбасы мүшелерін ҰҚО (ұлттық қауіпсіздік орган) қорғауды жүзеге асыруға бағытталады.

Әрине, біздің ардагерлер жұмысы мемориалды жадты нығайтумен тығыз байланысты, ол отансүйгіштік пен ұрпақтар сабақтастығын одан әрі дамытуға ықпал етеді. Барлық өңірлік ардагерлер ұйымдары өткен жылы осы бағытта белсенді жұмыс істеді.

Мысалы, Жамбыл облысы бойынша ҰҚКД ардагерлер ұйымы ҰҚК органдарының құрылуына 26 – жыл толуы қарсаңында соғыс ардагері, Жамбыл облысы бойынша МҚКБ (мемлекет қауіпсіздік комитеті басқармасының) бұрынғы бастығы генерал-майор Нұрмағанбетов Қыдырғалиды еске алды. Департамент

ғимаратының маңдайшасында салтанатты түрде мемориалды тақта тұрғызылды. Департаменттің жедел құрамы, туған-туыстары бұл оқиғаға куә болды. «Тараз-Арена» спорт-комплексінде құқық қорғау органдарының қызметкерлері мен ардагерлерінің арасында мини-футболдан жарыс өткізілді, ол бұқаралық ақпарат құралдарында кеңінен жарияланды.

Ардагерлер кеңесі Ақмола облысы бойынша ҰҚКД қолдауымен Көкшетау қ., бір көшеге генерал-майор Джандильдинов Мәжит Мурзамситұлы атын беру бойынша үлкен дайындық жұмыстарын жүргізді. Департаментінде «ашық есік күніне» ұйымдастырылып, онда № 12 орта мектеп оқушылары мен мұғалімдері шақырылды. Олардың Департамент мұражайымен таныстырды, олар генерал Джандельдинов М.М. туралы толық ақпарат алды және бастаманы қолдады. Облыстық газеттерде генерал туралы, оның ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі еңбектері және Көкшетау қаласы мен облыстың әлеуметтік – экономикалық дамуына қосқан үлесі туралы көлемді мақалалар жарияланды. 2018 жылғы 30 маусымда генерал құрметіне аталған көшенің салтанатты ашылуы болды, оған облыс, қала басшылығы, ҚР ҰҚК Төрағасының орынбасары, генерал-лейтенант Осипов М. С. және РҚБ Президиум мүшелері қатысты. Митингте сөз сөйлегендер жүргізілген жұмысты жоғары бағалап және оның өскелең ұрпақты тәрбиелеу ісінде маңыздылығын атап өтті.

Сондай-ақ Алматы облысының еңбек сіңірген ардагері ҰҚК генералы А. К. Құрманғалиевке «Алматы облысының Құрметті азаматы» атағын беруі де біз үшін құрмет.

Біздің ардагерлер-мерейтой иелері назардан тыс қалмау үшін де зейін қойылады. Мәселен, өткен жылы 159 ардагерлер мерейтойларына сәлемхаттар алды, оның ішінде 14 ҰҚК Төрағасының атынан атаулы сағат тапсырумен, 17 Төраға орынбасарларының және 23 ардагер РҚБ Президиумының атынан табысталды.

Орталық және өңірлік БАҚ-да мерейтой иелері, біздің көрнекті генералдардың: А. А. Арыстанбеков, З. К. Кәмалиденов, Б. М. Ашықбаев, С. К. Абдрахманов, Б. А. Баекенов, М. Ю. Дауенов т. б. өмірлік және кәсіби

жолдары туралы мақалалар жарияланды.

Михаил Юсупұлы Дауеновтің бастамасы бойынша Қостанай облысының делегациясы Астанада болып қайтты. Аталған іс-шара жылы астананың 20 жылдығына орай орайластырылды. Комитет басшылығы, депутаттармен кездесулер, астананың көрікті жерлеріне бару ұйымдастырылды.

Біздің өткен жылы әріптес-ардагерлермен, шын мәнінде, ТМД елдеріндегі арнайы қызметтердегі достарымызбен және бауырларымызбен халықаралық ынтымақтастық негізін нығайту және форматтарын кеңейту бойынша жақсы негіз қалағанымызды ерекше атап өткім келеді. Өздеріңіз білесіздер, 2018 жылғы сәуір айында Комитет

басшылығының қолдауымен, РҚБ қамқорлығымен «Зодиак» клубында ҰҚК органдарының тарихында алғаш рет Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 73 жылдығына және Астана қаласына 20 жыл толуына арналған бильярд спортынан халықаралық турнир ұйымдастырдық. Барлығы Ресей, Белоруссия, Әзірбайжан, Қырғызстан, Өзбекстан және Украинаның арнаулы қызметінің ардагерлер Кеңесі басшыларымен 121 қатысушылар келді. Турнирді ашу алдында командалар «Отан-ана» ескерткішіне гүл шоқтарын қойды, содан кейін Халықаралық турнирді «Точно в лузу» атты гроссмейстерлік нормативті орындаған ұйымдастыру Комитетінің төрағасы – ұлттық қауіпсіздік комитеті төрағасының орынбасары генерал-майор Марат

Өмірбекұлы Қалқабаев салтанатты түрде ашты.

7 елдің ардагерлер командаларын турнирдің жоғары деңгейде ұйымдастырылуы және біздің қонақжайлылығымыз тандандырды. Комитет басшылығының қабылдауында біз ТМД қауіпсіздік және арнаулы қызметтердің ардагерлер Кеңесін құру мүмкіндігін қарауға бастамашылық жасадық, ол делегация басшылары мен ардагерлер ұйымдарының төрағаларының қолдауын тапты, сондай-ақ, қаншалықты тарихты қайта жазуға тырысқанымен, посткеңестік кеңістіктің барлық халықтары үшін жалпы фашизмді жеңуі болып қала беретін Ұлы Жеңістің 75-жылдығына орай бірлескен дайындық туралы ынтыгерлік білдірдік. Біз биылғы жылы

бәрін ойластыруға тиіспіз.

Біз «Атап-атап еске аламыз» деп аталатын өмір сүріп жатқандар мен өмірден өткендердің деректер банкін құруға міндеттіміз. Қазірдің өзінде БАҚ үшін, біздің «Ардагер» журналына арналған майдан ерліктері – ұлы отан соғысының ардагерлері, тыл еңбеккерлері, жесірлер туралы керек материалдар дайындау қажет. Осы маңызды жұмыстың барлық аспектілерін қазір қозғамаймын. Бізге РҚБ бірыңғай жоспарын әзірлеу керек.

Орталық Кеңесінің мүшелері Комитет басшылығын ҰҚК органдарының ардагерлері бастамашылардың игі дәстүрлерін жалғастыра отырып, күш жетерлік еңбекпен, белсенді өмірлік ұстаныммен мемлекетіміздің тұрақтылығы үшін ебек

ететін болады, азаматтық жастармен қатар сондай-ақ, ҰҚК қызметкерлерінің жас ұрпақтарын патриоттық тәрбиесімен айналысады, президенттік бағдарламаларға және тұтастай алғанда, қоғамды және мемлекетті одан әрі дамытуға байланысты сұрақтар бойынша түсіндірме жұмыстарын жүргізеді деп сендіреді.

Визиты Председателя КНБ

В конце 2018 года введено в эксплуатацию новое административное здание Департамента КНБ РК по Алматинской области. Официальное открытие состоялось 1 февраля 2019 года с участием председателя КНБ РК Масимова К. К. и акима Алматинской области Баталова А. Г.

Во время церемонии официальные лица осмотрели служебные помещения, комнаты дежурной службы, музей, новую типовую поликлинику Департамента, а также офис Совета ветеранов. В книге отзывов и предложений Председатель КНБ написал свои пожелания.

*Ұлы Жеңіс мерекесі
құтты болсын!*

НОМИНАНТ «ТВОРЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ»

11 апреля с. г. во вновь открывшемся Дворце молодежи в г. Костанайе аким области А. Мухамбетов вручил премию Клуба меценатов Костанайской области «Казына» ветерану ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ полковнику в отставке Даценко Павлу Васильевичу за его книгу «Сказание о довоенном мире, войне окопной и незримом фронте» в номинации «Творческое наследие».

ЧЕЛОВЕК МОРСКОЙ ЗАКАЛКИ

Ветеранов Великой Отечественной войны с каждым годом становится все меньше. И все реже мы слышим истории о великой и страшной войне от тех, кто принимал в ней непосредственное участие. Моряк-подводник Иван Курочкин, которому в марте этого года исполнилось 92 года, 17-летним пареньком ушел на фронт и защищал Родину в самые грозные годы.

От отца – к сыну

В 1927 году деревня Колычево, Оренбургской области по большей части была заселена староверами. Такой же веры придерживалась и семья Курочкиных, глава которой Александр нечеловеческим трудолюбием сумел буквально вырваться из нищеты и поставить на ноги крепкое крестьянское хозяйство. И как вспоминает родившийся в том 1927 году его сын Иван, отец всегда вставал раньше петухов и приходил домой с поля глубоким вечером. Отец характером пошел в деда, такого же старовера, правда, в свое вре-

мя отслужившего верой и правдой царю и Отечеству. Достаток, которому завидовало множество соседей, достался им великим трудом, и коллективизация, которая отобрала у Курочкиных все, была для них как бандитское разорение.

А в 1932 году в деревне, как и во всей России, начался голод. Мама варила суп из просяной лузги и пекла хлеб из лебеды пополам с картошкой, – вспоминает Иван Александрович. Семья Курочкиных в годы лихолетья потеряла двух детей. Но злобу на новую власть, как не удивительно и как докажет потом

время, никто из них не затаил. В 1941 году отца забрали на фронт, и Иван, оставшийся в семье за старшего, подался в пастухи, чтобы поддержать семью. Была еще единственная корова – настоящая кормилица, потом они развели кур. Так и перебивались. Ему в то время было 15 лет. В 1943 году отца комиссовали по ранению, а спустя несколько месяцев после возвращения отца подошла пора послужить Отечеству и его сыну.

В 1944 году Иван Курочкин попал в число новобранцев, которых обучали начальному курсу боевой подготовки в Алкино Башкирской АССР. Большая часть этого призыва была отправлена на Дальний Восток, так как война с фашистской Германией уже подходила к концу, но у советского правительства были союзнические обязательства перед американцами: выступить против Японии на стороне Соединенных Штатов. А спустя некоторое время Иван с такими же молодыми бойцами ехал через всю страну в теплушке военного состава на Дальний Восток.

Краснофлотец-подводник

– Нам было едва по 18 лет, – вспоминает с улыбкой Иван Александрович. – Выдали в пункте назначения флотское обмундирование, а оно на всех большое, утонули в штанах. Пешим маршем молодые краснофлотцы, прибывшие во Владивосток, прошли по булыжникам владивостокских улиц и по льду бухты Золотой Рог до острова Русский.

Разместились молодые бойцы в старых, добротных, но насквозь продуваемых казармах николаевских времен. Им выдали длинные мешки вместо матрацев, и они, набив их травой и сеном, начали устраиваться на приготовленных в казармах нарах. Что им предстоит делать, каким образом им придется воевать, никто не знал. Все ждали, что скажут их командиры, которые, похоже, сами ждали приказов и жили в тревожном ожидании.

Необходимо пояснить, что накануне Великой Отечественной войны Япония вступила в так называемую ось «Рим – Берлин – Токио», согласно которой она в удобный для нее период должна была напасть на СССР. Страна располагала мощным военно-морским флотом, который в несколько раз превышал число наших военных судов и морской авиации. Открыто Япония не решалась нападать на СССР, но систематически нарушала пакт о ненападении. За период войны Советского Союза с фашистской Германией японцы потопили 15 наших торговых судов и под разными предлогами задержали 178. Поэтому обстановку в районе Дальнего Востока назвать спокойной было нельзя.

– Недалеко от наших казарм находилась артиллерийская батарея, и на ней располагались дальнобойные пушки, снятые с корабля «Святая Мария» еще в русско-японскую войну, – рассказывает Иван Курочкин. – Там мы и проходили дальнейшее обучение. Меня и еще нескольких

моих товарищей обучали на гидроакустиков-подводников, и мы уже примерно знали, где нам предстоит служить дальше. А в 1945 году, после объявления Советским Союзом войны Японии, Иван начал службу на подводной лодке. Подбирали невысоких, но крепких, выносливых парней, вспоминает Иван Александрович. Видимо, я подходил под эти требования. Во-первых, постоянно занимался спортом, во-вторых, меня закалила тяжелая деревенская жизнь. К тому же был грамотней других, хоть и окончил всего шесть классов, но очень много читал.

Счастливая «щука».

Его определили в первую бригаду на подводную лодку «Щ-131», в престолярстве – «щуку». Первая бригада подводных лодок охраняла подступы к Владивостоку – важному стратегическому объекту, чтобы японцы не прорвались к городу.

Служба на подводной лодке очень специфична. Если солдат в окопе имеет пространство вокруг себя, и в случае непредвиденных обстоятельств к нему могут прийти на помощь, то на подлодке такого нет. Все семь лет Иван Курочкин провел в тесном отсеке гидроакустика, напряженно вслушиваясь в различные шумы. Он обязан был определить среди них звук надвигающегося судна, расстояние и скорость и передать эти данные своему командованию.

Непосредственно в боевых действиях подводная лодка, на которой

служил Иван, не участвовала.

Наша задача состояла в том, чтобы своевременно предупреждать о транспорте, который движется в сторону города, а обнаруживать себя, вступать с кораблями в бой, мы не имели права. От подводников ждали информации о передвижении судов на окружающем водном пространстве. Ночью они всплывали, подзаряжали батареи и снова уходили под воду.

Подводнику во много раз опаснее, чем воину на суше. Взрывная волна ударяется о борт лодки с такой огромной силой, что в некоторых случаях может проломить металл. Особенно трудно в такие минуты гидроакустику: он не может бросить своего поста – должен продолжать слушать, а звук взрыва под водой может порвать перепонки.

– У каждой подводной лодки был свой квадрат пребывания, – вспоминает военное время Иван Александрович. – О его местоположении до самого отплытия не знал даже сам командир подлодки. Только выйдя в открытое море, он вскрывал запечатанный пакет с координатами и узнавал, куда лодка направлялась на боевое дежурство. В моем распоряжении была суперсовременная по тем временам немецкая гидроакустическая аппаратура. Из расположенных по внешним бортам лодки 24 пьезоэлектрических приемников все шумы поступают в аппаратуру. А я обязан четко определить уровень шумов, отдаленность объекта и его тип. Гидроакустик должен также

в считанные секунды определить, с какого борта, на каком градусе и какой именно корабль идет по курсу. Работа, требующая сверхъестественного внимания, напряжения и мастерства. Как говорит Иван Александрович, бог хранил их подлодку, за весь период военных действий их ни разу не бомбили, хотя однажды протаранили.

Иван услышал звук движущегося корабля и передал его координаты старпому, но тот проявил нерасторопность, и корабль протаранил поднимающуюся носовую часть подлодки. Лодка стремительно почти вертикально пошла вниз. Подали воздух, носовая часть стала подниматься, но теперь вниз пошла кормовая часть. Чудом удалось выровнять судно. Виновником этого происшествия был свой корабль, который проходил именно в этом месте. Команда подлодки была хорошо обучена и справилась с задачей быстро.

Второго сентября Япония капитулировала. Быстрому окончанию этой войны способствовало то обстоятельство, что на Дальний Восток были переброшены моряки, закаленные в боях с фашистской Германией, накопившие большой опыт морских сражений.

За участие в войне с Японией Курочкин был награжден медалью «За боевые заслуги» и орденом Отечественной войны I степени.

По приезде домой Иван устроился в Оренбурге на авиационный завод. Там же окончил вечернюю школу. Позже молодого человека заприме-

тили местные органы госбезопасности, и после окончания спецучилища Иван стал работать в особом отделе МГБ – СМЕРШ. Начинал он в Оренбурге, а потом его перевели в Актюбинск.

Однажды Иван Александрович получил ориентировку, что готовится угон самолета из Актюбинского аэропорта. Теоретически на Ан-2 далеко не улетишь. Но молодой летчик-угонщик все продумал основательно. Он на своем самолете распылял гербициды на хлопковых полях Узбекистана. Этой возможностью они со своим поделником и решили воспользоваться, ведь за пределами этой республики была уже граница. Угон был раскрыт и вовремя предотвращен. С какой целью задумал совершить угон, летчик объяснить толком не смог.

В мирное время за раскрытие многих преступлений он был удостоен ордена «Знак Почета». Иван Александрович возглавлял Мугоджарский районный отдел КГБ СССР. Вышел в отставку в звании полковника. Иногда, в праздники, он облачается в форму офицера-чекиста. Еще он свято хранит тельняшку моряка. Считает, что морская закалка помогла ему преодолеть все жизненные трудности.

Санат РАШ,
корреспондент газеты
«Актюбинский вестник», г.
Актобе

Лейтенант
ҰЗАҚБАЕВ
Шегебай

Жорықты жылдар жаңғырығы немесе «Смерш» сарбазы

Шегебай Ұзақбаев жайында не білеміз?

Менің алдымда қызыл түсті шағын фотоальбом жатыр. Бұл жай бір альбом емес, қаһармандық ерліктің еңселі үлгісі, терең ізі қалған жасындай жарқ еткен ғажап ғұмырдың күйін шерткен тарихи альбом!

Ұлттық қауіпсіздік комитеті Ақмола облыстық департаменті ардагерлер кеңесінің төрағасы, отставкадағы полковник Уәп Қасенбаев ағаның қолымызға тигізген бұл фотоальбомы Ақмола облысы, бүгінгі Ақкөл, бұрынғы Алексеевка ауданына қарасты № 6 ауылда 1913 жылдың 1 қаңтарында дүниеге келген Шегебай Ұзақбаевтың даңқты «Смерш»

(«Смерть шпионам» деген сөздердің қысқартылған түрі) сарбазы ретінде фашизммен күресте көрсеткен теңдесі жоқ ерлігінің ескерткіш белгісіндей екен.

1965 жылы Герман Демократиялық Республикасынан арнайы жіберілген бұл альбомда 1945 жылдың 10 мамырында ауыр жарадан қайтыс болған қазақ азаматы Шегебай Ұзақбаевтың құрметіне Берлин қаласының орталық көшелерінің бірі – Отто Нушке штрасседегі № 52-53 үйдің қабырғасына ескерткіш тақта орнатылғандығы хабарланған.

Альбомдағы фото суреттерде сол ескерткіш тақтаны ашу салтанатының жүрек тебіренерлік сәттері

көрініс тауыпты.

Альбомның беташарына жазылған неміс тіліндегі мына сөздерді: Zur Erinnerung an die etattgefundene Gedenkfeier und Kranzniederlegung zum 507 Jahrestag der Tscheka am 20. Dezember 1967 zu Ehren des im Großen Vaterlandischen Krieg um die Befreiung Deutschlands vom Faschismus in Berlin-Mitte gefallenен sowjetischen Tschekisten Leutnant Usakbaiew, Schegebai қазақ тіліне аударсақ, ол былай болып шығады: «Совет мемлекетінің қауіпсіздік органының 50 жылдығына байланысты елімізді фашизмнен азат ету жолында ерлікпен қаза тапқан совет чекисі, лейтенант Шегебай Ұзақбаевқа мемориалдық тақта орнату кезеңдері бейнеленген».

Арқаның бір қиырындағы қарапайым қазақ ауылында өмірге келген, сөйтіп үлкен өмір жолынан өтіп, құзғындар ордасы Берлиннің нақ төрінен бірақ шыққан, жәй ғана шықпай, өз есімін мәңгілік өшпестей етіп жазып қалдырған чекист Шегебай Ұзақбаев кім еді?

Фотоальбомды неміс достардың Сілеті өңіріндегі генерал Черняховский атындағы кеңшарда тұратын Ұзақбаевтар отбасына жіберілгендігін және ол жерде Шегебайдың жалғыз ұлы Серіктің барлығын естіп, дереу жолға шықтық.

Бір кезде даңқы жер жарған кеңшардың кенеуі кетіп-ақ қалған екен. Сау тұрған үйден қирағандары көп пе деп қалдық.

Әжімді жүзінің жартысын алып тұрған шаңырақ көз әйнекті бәкене

ғана жасамыс адам өзін Серік Ұзақбаевпын деп таныстырды.

Біз іздеп келген адамымыз нақ осы кісі ме екен деп Шегебайдың ұлысыз ба? – деп нақтылай түстік.

– Әкей майданға кеткенде үш айлық сәби едім. Анам Күлбәрәм бір емес, үш рет күйеуге шықты. Менің әрі қарай оқып кетуіме жағдай болмады. Мал соныңда қалдым. Германиядан шақырту қағаз келгенде жалғыз ұлымен қалып қойдым да, өгей әкей мен анам барып келді ғой, – деп сөз аяғын күрсініспен бітірді.

Соғыс атаулының қайсысы болсын төгілген қан, егілген көз жасы, алапат қайғы нала әкелетіндігі ежелден мәлім. Соның ішінде Ұзақбаевтар әулетінің өткен соғыстан көрген азабы, шеккен қасіретті ала бөтен. Ұзақбаевтардың үлкені 1904 жылы туған Сарыбай мен 1911 жылғы Бөрібай майдан даласында мерт болса, кенжелері Қарабай мүгедек болып оралды. Шегебай болса Ақмола қаласында жүріп сегіз класты тәмамдап, телеграфистер курсына түседі.

1932 жылы аудандық комсомол комитетінің жолдамасымен Алматыдағы байланыс политехникумына оқуға қабылданады. Оқуын тәмамдасымен Алматы теміржол станциясында пошта вагонына жұмысқа орналасады. 1935–1938 жылдар аралығында әскери қызметке шақырылып Тәжікстанда шекара комендатурасында әскери қызмет атқарады. Елге оралған соң Степняк қаласында НКВД жүйесінде өз қызметін жалғастырады.

Өз қызметін қалтқысыз адал атқарған оған зор сенім көрсетіліп, 1940 жылы КПСС қатарына қабылданады. 1942 жылдың күзінде Шегебай Армия қатарына алынып, Ташкенттегі пулеметшілер мен минометшілер даярлайтын училищесіне түседі. Взвод командирінің көмекшісі болып, әскери қызметін абыройлы жалғастырды.

Шегебай Ұзақбаевқа берілген сол кездегі мінездемелерді екшей оқысақ оның саяси сауаттылығын, жүктелген міндеттерді мінсіз атқаратындығын, әріптестері ортасында лайықты құрметке ие болып отырғандығын, соңынан ерген көпшілікті алда тұрған міндеттерді шешуге жұмылдыра алатын ерекше ұйымдастыру қасиеттері бөле-жара айтылған. Осыған қарап Шегебайдың азаматтық қасиеттерін айқын ажырата алатындығымыз даусыз.

Сол тұстағы қатал қадағалау, темірдей тәртіпті ескерсек қазақ азаматы Шегебайдың «Смерш» полкінің қатарына алынуын оған көрсетілген ерекше сенімнің жоғарылығы екендігін бөле-жара айтпаққа керек.

Бейбіт кезде алған білімдері, әсіресе радио аппаратураларымен еркін жұмыс істеу тәжірибесі Шегебай Ұзақбаевтың алдағы барлау қызметіне алынуына жол ашқандай.

1944 жылдың қаңтар айында лейтенант Шегебай Ұзақбаев әскери барлау бөліміне қабылданып, қалың қолмен батысқа шеру тартып еді.

Бұл тұста Совет жауынгерлері Еуропаның қалалары мен қыстақтарын

жаудан тазартып, жаппай шабуылды өрістете түскен еді. Қатарында Шегебай да бар бесінші екпінді армияның құрамындағы 92-атқыштар дивизиясының гвардияшылары да қиян-кескі ұрыстарды өткере отырып, ілгері жылжи түскен. «Смерш» әскери барлау қызметінің өзі жау тыңшыларының алдын орау, олардың құпия сырларын ашу, өз арамыздан шыққан сілімтік сатқындардың арамзалығын әшкерлеу тәрізді мылтықсыз майдан күресінде Шегебай Ұзақбаевтың баспаған тауы, араламаған орманы, кезбеген бейтаныс елді-мекендері аз болмаған.

Жаумен бетпе-бет шайқастардағы табандылығы мен құпия майдандағы ерліктері ескеріліп оған екінші дәрежелі «Отан соғысы» ордені берілді.

Генерал-лейтенант Берзариннің басқаруындағы бесінші екпінді армияның дивизиялары да жаудың соңғы бекінісі – Берлинге төніп келгенді. 92-дивизияның гвардияшылары да ақтық айқасқа кірді. Еуропаны қанға бөктірген фашистердің үнін өшіріп, жеңіс туын желбіретер сәтте келіп жеткен еді.

Әттең... Ақтық айқас үстінде Шегебай Ұзақбаев снаряд жарықшағынан ауыр жараланып госпитальге түсті. Жерлес досы Қалкен қал үстінде жатқан Шегебайға келіп Берлиннің үстінде жеңіс туының желбірегендігін, жаудың тізе бүккендігін жеткізген. Бойындағы күші сарқылып, қайратты жүзін мұң кіреукелеген сарбаз соңғы күшін жиғандай, ақтық демімен бірге «Жа-

райсындар, жігіттер!» деп күбірлеген. Бұл оның жорықты жылдардың бұралаң жолдарын түйіндеген ақтық сөзі еді. Осы сәтте ол Арқаның бір қиырында қалған Қырыққұдық ауылын, ондағы еңіреп жүрген жары Күлбәрәмді, апыл-тапыл тәй-тәйлеген жалғыз сәбиі Серігін ойламады деймісіз. Әрине, ойлады ғой. Әттең, жеңісті күнге қол созым қалғанда опат болғанын көрмеймісің?! Қайран, дүние-ай дейсің...

Менің алдымда қызыл тысты фотоальбом жатыр. Оны кезінде неміс достары Шегебайдың соңында қалған жалғыз ұлы Серікке жолдапты. Берлиннің госпиталінде опат болған қаһарман әке Шегебайдың есімін әспеттеп, ескерткіш белгі орнатылғандығын, қазақ сарбазының,

«Смерш» сардарының ерлігі ел есінде мәңгілік жаңғырығып тұратындығын баян етеді альбомдағы суреттер.

Ұлы Жеңістің 65 жылдығы қарсаңында кезінде немістердің өзі зор құрмет көрсеткен жерлесіміз Шегебай Ұзақбаевтың есімін Ақмола облыстық Ұлттық Қауіпсіздік Комитетінің Департаменті де ескеріп, ескерткіш белгі орнатса, соңында қалған жалғыз перзенті Серік Ұзақбаевты әкесі жерленген жерге барып зиярат етіп қайтуға жағдай жасаса, абыройлы іс болар еді деп ойлаймыз. Өйткені майданда шаһит кешкендердің «ешқайсысы да ұмытылмайды» емес пе.

Төлеген ҚАЖЫБАЙ

СМЕРТИ ВОПРЕКИ

Торжественное собрание, посвященное 100-летию юбилею участника Великой Отечественной войны, оперуполномоченного отдела контрразведки «Смерш» Шегебая Узакбаева.

Встреча стала логическим завершением череды спортивных и культурных мероприятий, организованных в ведомстве в память о героически погибшем коллеге. Почтить земляка, родившегося в с. Кырык-Кудук Аккольского района, собрались действующие сотрудники и ветераны органов госбезопасности.

О Шегебае Узакбаеве стали го-

ворить во всеуслышание лишь три года назад благодаря инициативе тогдашнего председателя совета ветеранов КНБ Уапа Хасенбаева. При поддержке руководства города и области на здании департамента появилась мемориальная плита в честь героя. К сожалению, информации о нем немного.

Военную службу он начал в Таджикистане в пограничной комендатуре. Позже переведен на должность начальника инспекции исправительно-трудовых работ НКВД в Степняк. В действующую армию Шегебая призвали в сентябре 1942

г., а в 45-м за боевые заслуги он был награжден орденом Отечественной войны II степени и получил личную благодарность Верховного главнокомандующего Иосифа Сталина.

Молодому поколению о лейтенанте Узакбаеве напомнил председатель совета ветеранов Сайлаубай Ибраев: «Он почти сразу был рекомендован в школу главного управления контрразведки, а спустя два года в составе пятой ударной армии оперуполномоченный «Смерш» Шегебай Узакбаев принял участие в штурме Берлина».

О том, что над рейхстагом реет Знамя Победы и враг полностью повержен, Шегебай узнал от земляка, который поступил в госпиталь позже. Сквозь слезы, преодолевая боль, выдавил: «Молодцы, ребята!»

«Это были его последние слова. Ему было всего 32. Он сложил голову за нас с вами. Благодаря ему и миллионам других солдат и офицеров, партизан и тружеников тыла мы с вами сегодня пользуемся всеми благами жизни.

Я обращаюсь к молодым сотрудникам: проходя мимо памятной доски, на миг оглянитесь, если в форме

– отдайте честь, а по казахским обычаям просите Всевышнего, чтобы он подарил ему на том свете покой и благоденствие. Он это заслужил», напутствовал собравшихся С. Ибраев.

Лейтенант Шегебай Узакбаев похоронен на госпитальном кладбище в Берлине 10 июня 1945 г. В честь коллеги на здании министерства государственной безопасности ГДР («Штази») установлена мемориальная плита, а на могиле надгробный памятник.

К слову, совет ветеранов намерен и впредь прилагать усилия по увековечиванию героя. Недавно аксакалы вышли с предложением о присвоении имени Шегебая Узакбаева одной из улиц в г. Акколе.

Завершилось торжественное собрание подведением итогов турнира по мини-футболу и вручением табельного оружия новым сотрудникам. Напутствуя молодых, участник Великой Отечественной войны, полковник в отставке Амиржан Саитов призвал их не подвести старшее поколение.

Евгений КИМОВ

Майор
СКРИПЦОВ
Павел Иванович

ОТВАЖНЫЙ МАЙОР

Из Акмолинской области на борьбу с фашизмом было мобилизовано свыше 93 тыс. человек. В их числе были 57 чекистов.

В целях увековечивания их памяти решением руководства и совета ветеранов Департамента КНБ РК по Акмолинской области в преддверии 70-летия Победы на территории Департамента сооружена мемориальная стена, где высечены фамилии чекистов.

Ветераны убеждены в том, что их героизм и отвага в годы войны будут служить примером для молодых сотрудников органов национальной безопасности.

Наш рассказ – о майоре государственной безопасности Павле Скрипцове, оперуполномоченном отдела контрразведки «Смерш» 207-й стрелковой дивизии 3-й ударной армии

Калининского фронта и УМГБ КазССР по Кокчетавской области.

Павел Иванович родился 20 июня 1918 г. в с. Викторовка Зерендинского района в семье крестьянина. После окончания 7-го класса поступил учетчиком в Айдабульский спиртзавод, а с 1933-го по 1935 г. работал счетоводом скотооткорма в том же селе. Затем Зерендинский райком комсомола направил его на курсы пропагандистов в Петропавловск, после окончания которых его избрали председателем профсоюзного комитета скотооткорма.

До призыва в ряды Советской армии работал инспектором Зерендинского районного управления заготовок. Среди сверстников выделялся трудолюбием, настойчивостью, рассудительностью и организаторскими способностями.

В сентябре 1938 г. Скрипцов был зачислен в полковую школу младших командиров войсковой части № 4772, дислоцировавшейся в г. Виннице Украинской ССР. В составе этой части он участвовал в походах по освобождению Западной Украины. В декабре 1939 г. часть была переброшена на финскую компанию и участвовала в боях с белофиннами до апреля 1940 г.

В июне 1940 г. в составе 74-го артиллерийского полка 84-й стрелковой дивизии Скрипцов прибыл в г. Вильно Литовской ССР, где проходил службу в должности младшего командира до начала Великой Отечественной. Все распоряжения молодой офицер выполнял быстро и в срок. Начальство не раз восхищалось храбростью и отвагой П. Скрипцова.

С началом войны часть была переброшена в состав 211-го артиллерийского полка 23-й стрелковой дивизии Калининского фронта. Говорят, что счастье всегда на стороне храбрых. А Скрипцов, в новом коллективе «пришелся ко двору», т. к. имел за спиной опыт боевых действий. Командиры ценили мужество и смекалку офицера. Вот выдержка из боевой характеристики на командира взвода лейтенанта П. Скрипцова, хранящейся в его архивном личном деле:

«Тов. Скрипцов П. И. в батаре звуковой разведки служит с ноября 1941 г. За это время показал себя храбрым, мужественным, дисциплинированным командиром. При непосредственном участии тов. Скрипцова засечено более четырех тысяч целей. При корректировке огня звукобата-

рей Скрипцовым П. И. выявлено 47 артиллерийских батарей противника, которые уничтожены ответным огнем. За это тов. Скрипцов П. И. награжден медалью «За боевые заслуги».

Участвуя в боях по освобождению Украины, Скрипцов в июне 1942 г. получил легкую контузию. После выписки из госпиталя он принимал участие в боях по освобождению Польши.

С учетом личных и деловых качеств, глубокой преданности Родине Павел Иванович 10 июня 1944 г. был принят на службу в отдел контрразведки «Смерш» 207-й стрелковой дивизии 3-й ударной армии Прибалтийского фронта, в составе которой дошел до Берлина.

За героизм и отвагу, проявленные в годы войны, Скрипцов награжден орденами Красной Звезды (дважды), Отечественной войны II степени, медалями «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина». А Победу он встретил на подступах к Берлину.

После окончания войны Скрипцов работал оперуполномоченным отдела контрразведки «Смерш» на фильтрационном пункте. В результате кропотливой работы им выявлен предатель, который занимался переправкой людей в английскую зону на линии демаркации. Кроме того, за время работы на фильтрационном пункте в г. Зойсфельде Скрипцов разоблачил двух агентов, занимавшихся сбором и передачей иностранным разведывательным органам секретных сведений. Все они были арестованы и осуждены военным трибуналом.

Подполковник
БӘЙІМБЕТОВ
Ескен Құташұлы

АЛДЫҢҒЫ ТОЛҚЫН АҒАЛАР Абзал азамат еді

Қазақ қашанда үлкенді сыйлап өскен халық. Атам заманнан үрдіс боп келе жатқан осындай салт-дәстүрдің күдіретін сөзбен айтып жеткізу оңай емес.

Өмірде абзал жандар аз емес. Өзім оларды тірісінде бағалап, қолымнан келгенінше құрмет тұтуға тырысам. Өйткені адам өмірге қонақ, соның куәсіндей ардақты ағаларымыздың қайсыбірі уақыты келіп біздің арамьздан о дүниеге аттанып та жатыр. Осындай абзал, асылдарымыздың бірі Қазақстанның мемлекеттік қауіпсіздік органдарының ардагері

подполковник Бәйімбетов Ескен Құташұлы еді. Есекеңді білеміз дейтіндерден, бірге қызметтес болғандардан әлі күнге ол кісі туралы бір ауыз артық сөз, немесе теріс пікір естіп көрген емеспіз. Жақсының соңына сөз, жаманның соңына шөп ереді деген халық даналығы осы Есекеңдей ағалар туралы айтылса керек.

Тәуелсіздігіміздің 10 жылдық тойын атап өтетін жылы Елбасы Н.Ә. Назарбаев: «Ата-бабаларымыздың осыншама байтақ жерді ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен қорғап қалуының арқасы. Мұндай жер бол-

маса, мұндай ел де болмас еді» деуі аға ұрпаққа берген әділ бағасы деп түсінгеніміз жөн.

Еліміздің тәуелсіздігін сақтап қалу үшін орасан зор істердің ыстығына күйіп, суығына тоңып, Қазақстанның мемлекеттік қауіпсіздігін сақтайтын органдарында табаны күректей 42 жылдан астам еңбек еткен Есекең жайлы еске алып, жылы лебіз білдіруді биылғыдай жылы өзіме парыз санадым. Өйткені мен ол кісіден өмірлік тәжірибе алдым, ағалық шынайы көңілімен айтқан талай ақыл-кеңестерін тыңдап өстім.

Әрине, қыр-сыры мол, оның үстіне мемлекеттік құпия қызметтің өкілдері туралы жазу да аса қиын шаруа. Әйтсе де ағалар алдындағы асыл парызымызды өтеу керектігі, марқұмның тым болмаса аруағы риза болсыншы деген ниет қолыма қалам алғызған еді.

Сонау 1967 жылдың көктемінде сол кездегі КСРО Мемлекеттік қауіпсіздік Комитетінің Минск қаласындағы жоғары курсың жартылай бітіргеннен кейін тәжірибеден өту үшін Қазақстанның Мемлекеттік қауіпсіздік комитетінің Көкшетау облысы бойынша бөліміне келгем. Бөлім бастығы полковник М. П. Черепанов менімен қысқаша сөйлескеннен кейін, кабинетіндегі көп телефондардың бірінің құлағын бұрап қалды да: «Маған кіріп кетіңіз»-деді. Көп болмай кабинетке орта бойлы, қара шашын кейін қайырған, үсті-басы өте ұқыпты, әскери киімі өзіне құйып қойғандай, жас шамасы қырықтың ар жақ бер жағындағы бір ка-

питан кіріп келіп: «Тыңдап тұрмын, Сізді»-деді. «Мына жігіт бізге тәжірибеден өтуге келген екен, Сіздің қарамағыңызға жіберуді ұйғардым. Қолдан келген көмекті аямаңыз»,-деді.

Келген капитан өз жұмыс орнына ертіп келді де, бос тұрған бір орындықты нұсқап: «Отыр інім»-деді. Жайғасып болғаннан кейін: «қане, таныс болайық»,-деп өзінің аты-жөнін, қарсы барлау бөлімшесі бастығының орынбасары екенін айтты. Бірінші қойған сұрағы: «Бұл органға жүрегіңнің қалауымен келдің бе?»-болды. Сұрақтың аржағында қандай мәселенің жатқанын бірден түсіне алмасам да. -«Әрине» - деп-«жауап қаттым». Онда дұрыс екен-деп маған сын көзімен бір қарап қойды да. - Әзірше орналасып ал, алдағы жұмыстар жайын кейінірек сөйлесеміз,-деді. Есекеңмен алғашқы танысуым осылай басталған еді.

Арада бірер күн өткеннен кейін мені кабинетіне шақырып алды да, облыстағы Зеренді деген ауданға екі күндік іссапарға бірге баратынымды ескертті. Таңертеңгі сағат 7 кезінде жатқан қонақжайыңның алдында күт, біз келіп алып кетеміз,-деді. Айтқан мезгілінде ГАЗ-69 машинесімен қонақжайдан баратын жерімізге аттанып кеттік.

Өзінің сұлу табиғатымен ежелден белгілі, талай ақын-жазушылардың шығармаларына арқау болған Зеренді ауданы Көкшетау қаласынан шыға бере басталады. Біз қозғалған бетте жан жағына сығалай қарап, жарқыраған нұрымен түні бойы ұйқыда болған жер дүниені ұйқысынан

оятып, күн шапағын шаша бастап еді. Ауданды екі күн аралағанымызда қайыңы мен қарағайы аралас бір-біріне ұқсас үлкенді-кішілі шок, ағаштар бізбен бірге еріп жүрген тәрізді.

Екі күн ішінде Зеренді ауданының 5-6 совхозын араладық. Қай жерге келсек те Есекеңді білетін адамдар көп болып шығады, жылы амандасып, болып жатқан жаңалықтарымен бөліседі, сұрақтары да табылады. Соның бәріне де, Есекең көңіл аударып, кейбіреулерін қойын дәптеріне жазып алып жатады.

Осы іссапарда жүргенде, Есекең реті келгенде өткен күндерін есіне түсіріп, біраз жайлардан мағлұмат беріп те үлгерді. -Мемлекеттік қауіпсіздік органдарындағы қызметімді,-деген ол Зеренді аудандық бөлімшесінде бастадым. Бұл кезең Ұлы Отан соғысының аяқталған кезі еді. Соғыс сойқындары Ресей, Украина, Белоруссия және Балтық жағалаулары республикаларында өткені белгілі. Неміс басқыншыларына сатылып, өз отандастарына жәбір көрсеткендер өздерінің қылмысты істерін жасыру мақсатымен жан-жаққа бытырай қашып іздерін жасырмақшы болды. Солардың біразы Қазақстанға, оның ішінде осы Зеренді ауданына да жалған құжаттар жасап алып, сіңісіп кетпекші болған. Олардың ойы-Қазақстан жерінде соғыс болмағандықтан, жасаған зұлымдықтарының да куәлері жоқ, басқа жұрт бұларды танымайды. Бірақ біздің халық алдындағы борышымыз-мұндай қылмыскерлерді

жауапкершіліктен құтқармау. Жеке басым осы ауданда бой тасалап жүрген сондай сатқындардың төртеуін іздеп тауып сот органдары олардың тиісті жазасын берді, дегені әлі есімде. Өзінің табиғи қарапайым болмысынан аспай не мақтану, не асыра сілтеу сияқты мінез көрсетпегенін байқап, риза болған едім. Тіпті әлгілердің аты жөндеріне дейін айтқан сияқты еді. Қазақстанның Ұлттық қауіпсіздік комитеті Ақмола облысы бойынша департаментінің архивінен олар туралы мәлімет іздегенімізде, қылмыстық істер Украина мен Белоруссияның арнайы органдарына жіберілгені анықталды, өйткені олардың жасаған қылмыстарының куәлері сол жақтарда тұратын болып шыққан.

Есекеңнің архивте жатқан жеке құжатында 1952 жылғы 31 наурыз күні Мемлекеттік қауіпсіздік органдары Зеренді аудандық бөлімшесінің бастығы майор Шоқаевтың қол қойған мінездемесінде бұл істер туралы былай делінген: «Е. Қ. Бәйімбетов 1951-1952 ж.ж. «Сатқын», «Кесір», «Қауіпті» және «Айуан» (орышпадан аударылды) деген неміс басқыншыларына қызмет еткен сатқындарды іздеп тапты, олар сот арқылы өздерінің тиісті жазаларын алды». Иә, тағылған лақап аттарына қарағанда тегін адамдар еместері көрініп-ақ тұр. Аты-жөндерін таба алмағанымат қатты өкінген де жоқпын, өйткені Отанын сатқан, кінәсіз жандарға қиянат көрсеткен ондайлардың аттары бір жола өшсе де өкініш болмас, сірә. Екі күнге созылған іссапары-

мыз да аяқталып, басқармаға қайтып оралғаннан кейін істелген жұмыстарды сараптай отырып, Есекеңнің ескерткендері: «Мемлекеттік қауіпсіздік органдарының істері нәтижелі болу үшін халықпен тығыз байланыс керек. Олардан үйрену керек, өзіңе керекті мәселені оларға жақсы түсіндіре білу керек. Сонда ғана арнайы органдар халықтың сенімінде бола алады, жұмыстары да нәтижелі болмақ».

Есекеңнің бұл айтқандарының ақиқаттығына ширек ғасырдан астам уақыт осы органда қызмет еткен кезде өзімнің де көзім әбден жетті. Соғыс кезінде өзінің қарулы тобымен немістер жағында украин халқына қарсы соғысқан Белобран деген сатқынды да республиканың қауіпсіздік органдарына тауып берген осы Есекең болатын. Оқиға былай болған. Есекең 1953 жылы Көкшетау облысының Шучье аудандық бөлімшесіне қызметке ауысады. Осы аудандағы Бурабай стансасында тұратын бір адаммен Белобран үшінші кісі арқылы байланысқа шыққан. Ол бұрынғы қаруласы екенін айқындаған Есекең, дереу Украинаның арнайы органдарына Белобранның жасырынып жүрген жерлері туралы нақты мәліметтерді көрсетіп, хабар жіберген. Соның нәтижесінде әлі де болса қару-жарақтарын жасырып, керек болған жағдайда пайдаланбақшы болып жүрген қанды балақ Белобран және оның тобы қолға түседі.

Соғыс жылдарындағы қылмыскерлерді іздестіру мемлекеттік қауіпсіздік органдарында бертін кел-

генше толастаған жоқ,-дейді осы органдарда Есекеңмен бірге көп жыл қызметтес болған Асқар Омарұлы Сабатаев.

1970 жылдардың бас кезі болса керек. Бірде Есекеңе Көкшетау қаласындағы жол құрылыстарының жөндеу учаскесінде істейтін Н. П. Химушкин деген кісінің өмірбаянындағы кейбір күдікті тұстардың бар екенін айттым. Ол арнайы тексеріс жүргіз деп өзіме нұсқау берді. Қатты ескерткені: «Бұл істі жан баласы білмесін, ешкімге тіс жарып ештеңе айтпа», -деп күнделікті жұмыс барысын өзінің бақылауына алды.

Қысқасы бір жылға жақын созылған тексерісте жан-жаққа жүздеген қағаздар жіберіліп, онда қойылған сұрақтарға жауап алынды. Химушкиннің Смоленск облысындағы М. деген селода соғыс басталған жылдары неміс полициясында жұмыс істегені, сол селоға немістер жасаған қанды қырғын тұсында оны түгел өртеп, тұрғындарын ату, асу жазаларына қатынасқаны белгілі болды, архивтерден соларды дәлелдейтін деректер алынды. Немістердің осы қанқұйлы істі қандай мақсатпен кинотаспаға түсіргенін кім білсін. Бірақ олар осы деректер өз түптеріне жететінін ойламаған болар. Мәскеудің орталық архивінен табылған немістерден олжаланған осы кинотаспада қанды қырғынның бел ортасында жүрген неміс полициясы Химушкин де бейнеленген екен. Оның үстіне Смоленск облысында сол қанды қырғыннан тірі қалған жалғыз әйел табылды. Сөйтіп Химушкиннің

зұлымдықтары толық дәлелденіп, Смоленск облыстық соты оны 25 жылға бас еркінен айырды. Егер Есекеңнің бұрынғы тәжірибелері, күнделікті көрсеткен көмектері болмаса, инемен құдық қазғандай бұл іс мұншама сәтті аяқталмас еді,-дейді А. О. Сабатаев.

Бұл айтылғандар Есекеңнің соғыстан кейінгі жылдардағы еңбегінің мыңнан бір көріністері ғана.

1960–1970 жылдары СССР мен Қытай мемлекетінің ара-қатынасы шиыршық атып тұрғаны мәлім. Сондықтан Қытайда болып жатқан саяси-әлеуметтік өзгерістерді, оның әскери мүмкіндіктерін, екі елдің шекарасында қалыптасқан жағдайды біліп тұруды сол кездегі Саяси басшылық Мемлекеттік қауіпсіздік органдарының алдына бірінші мәселе ретінде қойған болатын. Оны орындау үшін жергілікті органдардың да мүмкіндіктері пайдаланылатын. 1969 жылдың бас кезінде мен Мемлекеттік қауіпсіздік органдарының Щучье аудандық бөлімшесінде аға жедел уәкіл болып істеп жүргенмін. Бір күні жұмыс уақыты аяқталатын мезгіл жақындап қалғанда кабинеттегі жедел байланыс телефоны шырылдап қоя берді. Трубканы көтерсем-өзіме таныс Есекеңнің дауысы: ертең бір тығыз шаруамен келмек. Орнында бол, телефонмен сөйлесетін мәселе емес,- дейді.

Сөйтсек жоғарыда айтылған мәселеге байланысты барлау саласында пайдалану үшін Қытайды жақсы білетін, Қазақстанды шын сүйетін, өте сенімді адам табу керек. Әрине,

өте жауапты жұмыс. Ыңғайына қарай, маған бекіткен ауданда бұрын Қытайда тұрған, сол елдің үкіметінен саяси құғын көрген, кейін соған шыдамай Қазақстанға өтіп кеткен біраз адамдар бар болатын. Есекең екеуіміз үш күн ішінде қолда бар мәліметтерден басқа сол адамдардың оншақтысымен жеке сөйлестік. Ондағы мақсатымыз-сол азаматтардың жеке қасиетін анықтау болатын. Кездесулер аяқталғаннан кейін Есекең С. деген жасы 30-дан асқан жігіттің өзіне өте жылы әсер еткенін айтып, жақсы баға берді. Ол ұзын бойлы, өткір көзді, дене бітімі шымыр, өте сауаттты (Шыңжан университетінде оқыған), ата-бабасының туып өскен Қазақстан дегенде ішкен асын жерге қоятын, қазақтың қара домбырасында күмбірлете ойнап, құйқылжыта ән сала білетін жігіт еді. Әрине, алғашқы әсер істің жартысы ғана. Оның Отан үшін, елдің мүддесі үшін жауапты іс-атқаруға сәйкестігін анықтау керек. Оның бәрі тексеруден, сынаудан өту арқылы ғана мүмкін болады. Сондай күндердің талайы өтті. Жарты жылдай уақыт С.-ға өзіміз білетін барлау, қарсы барлау тәсілдерін үйретіп, біраз сыннан өткіздік. Ол олардан мүдірмей өтті. Содан кейін оның Қазақстанның жарқын келешегі үшін аянбай еңбек етіп, керек болса шыбын жанын шүберекке түйемін дегенін ескере отырып, Есекең екеуіміз облыстық басқарма бастығының атына С.-ны барлау саласында пайдалануға әбден болады деп мәлімдеме жаздық. Мұнымызды басшылар қолдап, Қазақстанның

Мемлекеттік қауіпсіздік Комитетіне ұсыныс енгізді.

Арада біраз уақыт өткеннен кейін С.-ны Алматыға шығарып салдық. Қолымызды алып тұрып ол: «Сіздердің сенімдеріңізді ақтайтыныма кәміл сендіремін», - деді. Ол кезде құпиялықты сақтауға қатаң талаптар қойылатын. Әйтсе де барлау саласына барғаннан кейін С. қазіргі Қорғаныс Министрі генерал-полковник Сәт Бейсембайұлы Тоқпақбаевтың (ол кезде барлау саласының бір бөлімін басқаратын) қарамағында болып, өмірін қауіпке тігіп өте құнды ақпараттарды барлап, талай рет тапқырлық көрсеткенін еміс-еміс естіп тұратынбыз. Жылдар өткеннен кейін екі ұлы мемлекеттің ара-қатынастары қалыпқа келе бастаған. Кім білсін, мұндай оң өзгерістердің болуына сол С.-ның да қосқан үлесі де бар шығар. Ал, Есекең екеуіміздің еңбегіміз зая кетпегеніне, еліміздің тыныштығы, қауіпсіздігі үшін жүріп жатқан көп істердің үлкен арнасына барып құйылғанына көңіліміз толып жүруші едік. Кейінгі жылдары өткен-кеткендерді еске түсірген шақтарда, мен Есекеңнен сол С.-ға қалайша көңіл тоқтаттыңыз, - деп сұрағанымда, ол кісі оның бәрі тәжірибеден ғой деді. Олай дейтін себебі Есекең 1962-1963 жылдары Қытайда тұрмыс тауқыметін тартқан қандастарымыздың екі дүркін тұрған жерлерінен көтеріле көшіп, ешқандай рұқсатсыз Қазақстанға тау асып өткендерінің куәсі болған екен. Жалпы саны 100 мыңнан асатын оларды қарсы алып, қоныстандырып

және кімнің кім екенін айыру үшін Есекең отбасынан жырақта жарты жылдан астам Шығыс Қазақстан облысында Қытаймен шекарада өткізген. «Сол жылдары талай тұрмыстық қиындықтарды бастан кешірдік. Тәуліктеп ұйқы көрмейтінбіз, уақытылы тамақ ішуді де ұмытып жүрдік. Жатқан палаткаларымызды таудағы ерімей жатқан қардың үстіне құратынбыз. Ондағы жылылық 0°-градус шамасында болатын. Сондай жерде сәл ғана тынығып алып, таң сәл ағара бере тағы да жұмысқа кірісетінбіз» - деп Есекең есіне алушы еді.

Сол сапарлардан Есекең «КСРО шекара қызметінің үздігі» деген белгімен марапатталып қайтқан болатын.

1970 жылдардың бас кезінде Есекең көшеде кездесе бір кавказдық жігіт келіп сәлем беріп жүретін. Ұмытпасам есімі-Мұса. Бұл қай туысыңыз болады, - деп біз қалжыңдайтынбыз. Сондағы ол кісінің айтқаны әлі күнге дейін есімде.

1944 жылы қаңтар айының қақаған суық күндері. Менің Қазақстанның Ішкі істер халық комиссариаты органдарына кіргеніме жарты жылдай ғана уақыт өткен. Мәскеуден келген бұйрық бойынша маған басшылар Нальчик деген қалаға барасың, деп нұсқау берді. Әскери адам үшін бұйрықтың аты бұйрық, оны екі етпей орындау керек. Сейтіп Нальчик қаласынан бір-ақ шықтым. Барғанша бізге не себепті бара жатқанымыз туралы ешкім тіс жарып ештеңе айтқан жоқ. Барғаннан кейін ғана келген мақсатымыз туралы қысқаша түсінік

беріліп, сол жерден әкететін адамдарымыздың жолшыбай қашып кетпеуін қамтамасыз ету керектігі айтылды. Тұрғын халықтарға «уақытша басқа жаққа барасыздар», «Қайтып келесіндер», -деп түсініктеме айтылып, американдық үлкен жүк таситын мәшинелерге отыруларына жарты-ақ сағат уақыт берілді. Солардың ішінде жасы да, кәрісі де болған деп Есекең бір күрсініп қоюшы еді. Сәлем беріп жүретін жаңағы кавказдық жігіт солардың бірі. Ұлты қарашай. Жолшыбай ашыққаннан маған жауандап қарай беретін. Ішім аяп, бастықтардан жасырып өзіме деп берілген солдаттық паектен оған да бөлісуші едім. Ол кезде бұл жігіт 10 жастың шамасында болатын. Сол жасаған жақсылықтарымды осы күнге дейін ұмытпайды, -деп Есекең миығынан күліп қоятын.

Соңғы жылдары мен сол Мұсаны кездестірмей кеттім. Кім білсін, заман түзеліп, қай халық болсын өз тағдырын өз қолына алып жатқанда, өзінің кіндік қаны тамған жерінде жүрген болар. Иә, 1930-1940 жылдары сталиндік солақай саясат қаһарына мінген тұстарында Қазақстанда мыңдаған адамдарға кесапаты тигенін халық жақсы біледі. Солардың ішінде Қазақстанның Ішкі Істер халық Комиссариатының 164 қызметкері сотталып, оның 9 атылып кетті.

Совет Одағы Коммунистік партиясының XX съезінде жеке адамға табынушылық әшкереленді. Бұрын халық құдайдай табынған Сталиннің орасан заңсыздықтарға жол бергендіктері, соның салдарынан сан

мыңдаған адамдар жәбір шегіп, мезгілсіз құрбан болғандары айтылды. Бұл қатып қалған мұздың шет жағасы ерігендей, сең бұзылғандай құбылыс болатын. Солақайлық саясат кезінде бұзылған заңдылықты орнына қайта келтіру үзілді-кесілді жүргізілді ғой. Нақты жұмыстар 1960 жылдардың екінші жартысында басталған болатын.

Сол жауапты істерді іске асыру үшін Қазақстанның Мемлекеттік қауіпсіздік органдарында, оның ішінде Көкшетау облыстық басқармасында да арнайы топтар құрылған болатын. Облыста құрылған топты сол кезде басқарманың жауапты қызметкерлері У. Хасенбаев пен Е. Қ. Бәйімбетов басқаратын, өйткені олардың мамандықтары Заңгер еді. «Бұл жұмысты азаматтық ар-ұят алдында адал атқару-біздер үшін парыз, әрі қарыз», дейтін ол. Олар ондаған, жүздеген қылмысты істерді қайта сараптан өткізіп және қосымша дәлелдермен салыстыра отырып, бұрынғы «екілік», «үштік» және «айрықша кеңестердің» шығарған шешімдерін бұзу үшін сот және прокуратура органдарына жіберіп жатты. Олардың жұмыс уақытында шек болмайтын. Есекең өзі де, басқалардың да түннің бір уағына дейін жұмыс істеуі үйреншікті жағдай болатын. Осындай орасан еңбектің арқасында бұрынғы Көкшетау облысында мыңдаған адамдар ақталып, олардың ел-жұрты, туыс-туғандары, бала-шағалары шексіз қуанышқа бөленді. Жабылған жала, жағылған күйеден тазартылған талайлардың үрім-бұтағының

жүздері жарқырап шыға келгенін өзіміздің де көзіміз көрді. Өкінішке орай кейбір басылымдарда соңғы кездері Мемлекеттік қауіпсіздік органдарында бұрын істеген қызметкерлердің бетіне солақай саясатты салық қылып, оларды ұрда-жық, қатыгез, тіпті қанышер ретінде көрсетін материалдар қылаң беріп жүр. Алайда, біз білетін, бірге қызметтес болған Есекең сияқты абзалдарды көре, біле тұра, кейінгі толқын біздер ондай ұшқары ұғымдармен толық келісе алмайтынымызды несіне жасырамыз. Кер заманның кезінде де адамгершілік қасиеттен танбаған ағамыз қашан көз жұмғанға дейін осы қасиетіне шаң жуытпағанына бүгінгі көзі тірілердің бәрі куә десек артық емес.

1985 жылғы наурыз айы болатын. Мен ол кезде Мемлекеттік қауіпсіздік органдарының Уәлиханов аудандық бөлімшесінің бастығы едім. Есекең маған жасының келуіне байланысты отставкаға шығатынын және өзінің орнына мені ұсынғанын айтып, қарсы болмауымды сұрады.

Сөйтіп мен 1985 жылдың көкек айының аяқ кезінде Есекеңнің орнына келдім. Есекең сол кезде облыстық басқарманың бір бөлімін басқаратын еді.

Мамыр айының 15 күні Есекеңді құрметті демалысқа шығарып салу рәсімі болды. Ол кісіге әріптестері тарапынан көптеген жылы сөздер айтылды, жас қызметкерлер болса Есекең өткен жолдан таймай Отанымызға адал қызмет атқаруға өздерінің анттарын берді. Жаз жақындап, ағаш

бұтақтары бусанып, бүршік атып келе жатқан кез ғой. Аспанның әр жерінде ақ мамық бұлттар қалқиды. Күмістей жайнаған күннің көзі нұрын шашып жанға жайлы әсер беріп тұрғандай. Аздап қана жылы леп соғады.

Тысқа шыққан Есекең басқарма ғимаратын бір шолып шықты да «Ал, қош қара шаңырақ»-деп теріс бұрылып үйіне қарай жүре берді. Ғимараттың бұрышынан солға бұрыла бере қалтасынан қол орамалын алып, екі көзін кезек-кезек сүрткені әлі күнге дейін менің көз алдыма келе береді. Сол кезде маған қырық жылдан астам өзінің екінші үйі саналған, бар бақытының, бар қуанышының куәсі болған осы қара шаңырақты қимай кетіп бара жатқан шығар деген ой келген еді.

Демалысқа шықты деген аты болмаса, Есекең қол қусырып үйде отыра алмады, тағы да жұмыс тауып, денсаулық сақтау саласында 8 жылдай заңгер болып істеді. Сөйтіп жарты ғасырға жуық тыным таппай еңбек етті.

Өкінішке орай бойындағы бар күш-қуатын елдің ертеңіне арнаған Есекең 66 жасында 1992 жылы ақпанның 12 күні мезгілсіз келген сүм ажалдың құрсауына ілікті. Бірақ көзі кеткенмен, кейінгі ұрпаққа үлгі боларлық өнеге қалдырды.

Иә, Ескен Құташұлының еңбек жолы еліміздің күрделі кезеңдеріне дәп келді десек артық айтқан болмаспыз. Ол өзіне жүктелген жауапты істі қабырғасы қайыспай көтере білді. Жақсылығы мен жамандығы, әділеті мен зорлығы алма-кезек ауы-

сып жататын мына жалған дүниеде адамгершілік қасиетінен айырылмай, адал өмір сүре білді. «Ағаш бір жерде тұрып гүлдейді» деген сияқты, Есекеңнің жастық жігері, бүкіл күш-қайраты түгелдей өз басының емес, туған елінің тыныштығына, оның тәуелсіздігіне сарқа жұмсалды.

Ол өзінен кейінгі жастардың пікіріне де ұдайы құлақ асып, білмегенін олардан сұрап, сөздерін жерге тастамаушы еді. Жассың деп ешкімді жасқап көрген жоқ. Қоғамдық жұмыстағы да, қызметтегі де жауапкершілікті Есекең қатар игерген адам болатын. Мемлекеттік қауіпсіздік органдарында әркім өз жүрегінің қалауымен, шын ықыласымен келуі керек, жеке басының қамын ойлаған адамдар мұндай қызметте істей алмайды. Өкінішке орай, біздің аразамыздан бірен-саран ондайлар да табылып қалатын, бірақ олар өз жөндерін табатын-деп Есекең жиі айтушы еді. Бертін келе маған алғашқы кездескенде: «Өз жүрегіңнің қалауымен келдің бе?»-деген сұрағының аужайында осындай мәселенің жатқанын түсінген болатынымын.

Подполковник Е. Қ. Бәйімбетовтің жанкешті еңбегі атаусыз қалған жоқ. Еңбектің орден, медальдармен бағаланатын заманында, оның кеудесіне де 16 медаль тағылды (оның екеуі «Жауынгерлік еңбегі үшін»), көптеген грамоталармен және бағалы сыйлықтармен марапатталды.

Есекеңнің 42 жылдан астам Мемлекеттік қауіпсіздік органдарында абыроймен еңбек атқаруына Миаш апайдың қосқан үлесін айтпауға болмас.

Өйткені өзінің қарапайымдылығымен, инабаттылығымен, ерінің алдын кесіп өтпеген адалдығымен ел ішінде өзі де сый құрметке бөленген жан. «Есекеңнің арқасында мен де ел көріп, жұрт тандым, талай жақсылармен араластым. Өз тағдырыма еш өкпем жоқ. О дүниелік болғанына 10 жылға таяп қалса да Есекең мен үшін әлі де тірі, түсімде жиі көрем. Екеуіміз бірге 40 жылдан астам өмір сүрдік, 3 ұл, 4 қыз сүйдік, олардан 10 немереміз бар. Бала тәрбиелеуге Есекеңнің қолы тиген жоқ. Әйтсе де бәрі де өз бақыттарын тапты, өсіп-өнді. Әр салада жұмыс істеп жатыр. Ендігі уақытта Елімізге тыныштық, молшылық берсін. Есекеңдердің орындарын басқан жас ұрпаққа мықты денсаулық, мол табыс тілеймін, еліміздің нығаюы үшін аянбай еңбек етсін. Қазақстан Республикасы ұлттық қауіпсіздік органдарының Ақмола облысы бойынша полковник Қ.М. Нышанбаев басқаратын департамент ұжымына дән ризамын. Есекеңді сыйлағандықтан болар, мені де қатардан қалдырмай мереке сайын құттықтап, қошемет көрсетіп жатады. Сол азаматтарға жарқын келешек тілеймін»-дейді Миаш апай.

1925 жылы Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Баян ауылында туып, еліміздің талай қиын-қыстау кездерінен сүрінбей өтіп, оның өркендеуіне, тәуелсіз ел болуына өз үлесін қосқан Ескен Құташұлы Бәйімбетов осындай абзал да адал азамат еді.

Сайлаубай ЫБЫРАЕВ,
отставкадағы подполковник,
ҚР ҰҚК Ақмола облысы бойынша
Департаменті ардагерлер Кеңесі
төрағасы

Ұлы Отан соғысының ардагері Оразалы Ниязбековке мемориалдық тақтайша

2019 жылдың 3 мамырында, Жамбыл облысы Шу қаласында ҚР ҰҚК Жамбыл облысы бойынша Департаменті Шу аудандық бөлімі ғимараты ауласында, Мемлекеттік қауіпсіздік қызметінде 25 жылдай жұмыс істеген, Ұлы Отан соғысының ардагері, отставкадағы полковник, марқұм, Оразалы Ниязбековке арналған мемориалдық тақтайша салтанатты түрде ашылды.

Оразалы Ниязбеков 1925 жылы Оңтүстік Қазақстан облысы, Созақ ауданы, Молотов ауылында дүниеге келген. 1942 жылы орта мектепті үздік бітіріп, Созақ аудандық білім басқармасы жанындағы мұғалімдерді дайындайтын үш айлық курсынан тәмамдап, өзі оқыған мектепте мұғалім болып жұмыс істеді.

1943 жылы ақпан айында Қызыл әскер қатарына шақырылып, 1-ші Украин майданы, 3-ші гвардиялық танк дивизиясы құрамындағы 70-ші механикаландырылған полкта, химиялық барлаудың нұсқаушысы болып соғысқа қатысады.

Ұлы Жеңіс күнін О.Ниязбеков Прага қаласында қарсы алады.

Отан соғысында көрсеткен ерлігі үшін 2-ші дәрежелі «Ұлы Отан соғысы» ордені, «Ерлігі үшін», «Праганы азат еткен үшін», «Германияны жеңген үшін» және басқа да медальда-

рымен наградталған.

1946 жылдан бастап Созақ аудандық ішкі істер бөлімінде қызмет атқарған.

Сол жылы аудандық партия комитеті жолдамасымен Алматы қаласындағы МҚК Академиясына жіберіліп, оның екі жылдық курсынан бітіріп, «лейтенант» әскери атағын алып, Жамбыл облысы бойынша МҚК-не қызметке жіберілді.

1967 жылы Шу аудандық МҚК бөлімі басшысы лауазымына тағайындалып, аталған ұжымды 16 жыл бойы басқара білді.

Отан алдындағы адал еңбегі мен жедел қызметте жеткен жетістіктерін

ескере отырып, 1977 жылы КСРО МҚК Төрағасы Ю.В.Андроповтың бұйрығымен «полковник» жоғары әскери атағы берілді.

1983 жылы О.Ниязбеков зейнетке шығады. Жұбайы екеуі үш қыз және екі ұлды тәрбиелеп өсірді.

МҚК 25 жылдан астам еңбек еткен мерзімде, өзінің ізбасарлары ретінде талай жедел қызметкерлерді тәрбиелеп өсірді.

Осыған орай, Ұлы Отан соғысында жеңіске жету жолында ұлттық қауіпсіздік комитетінің қызметкерлерін ерлігін есте сақтау мақсатында, және ел игілігі үшін атқарған ерлігін ескере отырып, жас буынға өнеге ретінде, ҚР ҰҚК Жамбыл облысы бойынша Департаменті Шу аудандық бөлімі ғимаратына мемориалдық тақтайшаны орнатуға шешім қабылданды.

Салтанатты жиында ҚР ҰҚК Жамбыл облысы бойынша Департамент

бастығы полковник Ч. Қ. Самақов, Шу ауданының әкімі Қ. А. Досаев, «ҚР ҰҚК органдары ардагерлері» РҚБ филиалы Кеңесінің Төрағасы отставкадағы полковник Ж. Сейдазімов және О. Ниязбековтың ұлы Мәлік сөз сөйледі.

Әскери сән-салтанатты сақтай отырып, Құрмет қарауылының қатысуымен, мемориалдық тақтайшасы алдына тағзым ретінде Департамент және туыстары атынан гүл шоқтары қойылып, естелік ретінде тал ағаштары отырғызылды.

Аталған салтанатты жиынға аудандық БАҚ мен «Жамбыл-Тараз» телекомпания тілшілері шақырылды.

«ҚР ҰҚК органдары ардагерлері» РҚБ филиал Кеңесінің төрағасы отставкадағы полковник Ж. Сейдазімов

ЧЕРЕЗ ГОДЫ, ЧЕРЕЗ РАССТОЯНИЯ...

Неприменно обогатится душа твоя, проникнувшись горькими и славными воспоминаниями ветерана Великой Отечественной войны.

Все аккуратно и по своим местам расставлено в этой гостиной комнате, чем-то напоминающей штаб-квартиру из советских кинофильмов. Здесь есть все необходимое: светильник, несколько стульев, большая карта. А на столе, в красной коробочке, хранится новенькая медаль «За отвагу», нашедшая героя спустя 64 года после того памятного боя.

Иван Антонович Кравченко родился 9 марта 1923 года в селе Ершово Мендыгаринского района Костанайской области в семье простых крестьян. С особой теплотой фронтовик вспоминает родного дедушку Карпа: последний был невысок ростом, а вырастил шестерых орлов-сыновей и двоих дочерей.

Один из них – отец Ивана Антоновича – не попал на фронт Великой Отечественной войны в силу своего возраста, остальные пятеро братьев сложили головы за Родину, за Сталина.

Зимой 1942 года добровольно ушел воевать на фронт и десятиклассник Иван Кравченко. Первое боевое крещение он принял в составе сформированного в городе Туркестане 272-го гвардейского отдельного минометного полка в Орловско-Курском направлении в июне-июле 1943 года. Бился с врагом за освобождение Орла в составе 38-й армии I Украинского фронта.

– Орловская битва закончилась тем, что наш 272-й гвардейский минометный полк был отправлен за линию фронта на пополнение. Что это означает? А то, что от полка остались только, как говорится, рожки да ножки, за исключением 15–20 человек, все остальные погибли, – вспоминает вете-

ран.

В сентябре 1943 года Иван Кравченко участвовал в форсировании Днепра, где под непрерывающимся артиллерийским огнем за короткий срок обеспечил связь между частями, находившимися по обе стороны реки.

Это были жесточайшие бои. Мы проявляли солдатскую находчивость, садились по пять человек в маленькие разошедшиеся рыбацкие лодочки, переправлялись на бревнах-плотах. Двое гребли, а другие вычерпывали воду из лодки солдатскими котелками. Тут и там – непрерывный пулеметный огонь, авиация бомбит! Нас практически сразу взяли в окружение, тогда же я был тяжело ранен. Во время пребывания в госпитале украинского города Сумы я получил письмо от однополчанина Виктора Черных: «Иван, перейдем к делу, – писал он. – Тебя наградили медалью «За отвагу»!» Ее-то и вручили мне спустя 64 года.

После госпиталя я попал в Шепетовскую 351-ю пехотную дивизию (которую впоследствии наградили орденом Боевого Красного Знамени), мы с боями прошли Украину, Польшу, «кусочек» Венгрии. Великая Победа застала нас уже в чехословацкой Праге, но война на этом не закончилась.

Десятки дивизий бросили на ликвидацию бандитских формирований на территории Западной Украины, которые бесчинствовали вплоть до 1951 года. Это была так называемая «война из-за угла». Бандиты выступали во главе со Степаном Бандерой, убитым затем чекистами.

Весной 1947 года сержант Иван Кравченко демобилизовался из рядов

Вооруженных сил СССР. Мужество и отвага Кравченко И. в годы войны и его труд в мирное время отмечены орденами Отечественной войны I и II степени, Красной Звезды и двадцатью боевыми медалями, в том числе «За отвагу» и «За доблестный труд».

Иван Антонович работал на ответственных должностях в партийных органах Казахстана, а в 1961 году с отличием окончил Высшую партийную школу при ЦК КПСС в Москве. Избирался депутатом Кокчетавского областного и Алматинского городского советов народных депутатов.

По решению ЦК КП Казахстана в сентябре 1967 года Кравченко И. направлен на работу в органы государственной безопасности, где прослужил в должности заместителя начальника Управления КГБ Казахской ССР. Ушел на заслуженный отдых в 1973 году в звании полковника.

Сын Ивана Антоновича пошел по стопам отца: Виктор Кравченко – полковник милиции, сотрудник МВД России, живет в Москве.

– Сейчас сын уже на пенсию вышел. Приезжал на праздники в мае, здоровый такой, живот, как у Черчилля! – смеется фронтовик. – У него двое детей – Наташа и Антон.

Иван Кравченко является персональным пенсионером, отмеченным за особые заслуги перед Республикой Казахстан. А еще Иван Антонович говорит, что испытывает глубочайшее моральное удовлетворение от того, что дожил до этого прекрасного события – вручения первой фронтовой награды, затерявшейся во времени.

От редакции

КОНТРАЗВЕДЧИК И НАРОДНЫЙ МАСТЕР

Если творец умеет «разговорить» дерево, то человеческая душа для него как открытая книга.

Ветеран спецслужбы РК и народный мастер Габит Макенов может доказать это с легкостью. Оглядываясь на пройденный путь, он делает вывод: профессия контрразведчика подарила ему возможность видеть то, что не лежит на поверхности.

Каждый день полковника Габита Макенова – встреча с таинственным неизвестным. Активная служба в госбезопасности осталась позади с выходом на заслуженный отдых, но он все равно на посту. Его часто можно увидеть среди молодых сотрудников или на встрече в коллективе. Опыт офицера бесценен. Это признают его коллеги единогласно. А когда видят новые работы из дерева и слушают историю рождения каждого творения из обычной коряги, понимают: да, Габит Макенов – это удивительная величина. Потому что сумел не поддаться возрасту, а нашел увлечение, полностью отвечающее настроению службы и творчества.

Габит Макенов рассказывает: «Нужно вдохновение и умение увидеть в фактуре, которую мы находим иногда случайно, тайну. Приносишь домой приглянувшийся непонятно чем очередной корень или ветку,

начинаешь рассматривать, и вдруг перед тобой образ дикого зверя или птицы, или человек, а иногда даже целая композиция из нескольких фигур. Есть у меня работа, где идет борьба льва и питона с крокодилом, или последняя моя работа, которую я назвал «Игры Маугли с Каа». Все прекрасно знают этот мультфильм, маленький Маугли играет с питоном, с лучшим своим другом, и тот ласково терпит его, как детеныша. И такую корягу я нашел на озере Коба.

Думаю, увидеть образ в сплетении сухих ветвей помогла моя профессия. Она наложила отпечаток: в любой вещи, которая попадает в поле зрения, всегда ищущие затаенные моменты, которые представляют интерес не только для меня, как бывшего контрразведчика.

В некоторых работах нахожу не только сравнения со своим прошлым, но и с историей семьи. Вот эту фигуру назвал «Беженцы», здесь вижу дедушку и бабушку, мальчика, который прижался к отцовским коленям. Их везет усталый вол, а худая длинная шея моего деда торчит из одежды. В картине несломленное отчаяние, ведь в тридцатые годы дедушка Садвакас и бабушка Жамиля бежали из насиженных мест, из аула Сырымбет, поскольку были потомками Абылай-хана.

Дед Садвакас – сын Макажана Валиханова, младшего брата Шокана Валиханова. Они являлись представителями ханской династии и постоянно подвергались гонениям. Эта фигура показывает: даже близкие родственники сотрудников контрразведки были в изгнании и преследовались советской властью».

Мастер может часами рассказывать о своих работах, их у него множество, и у каждого творения своя легенда.

Хотя если углубиться в историю, Габит Макенов не случайно стал

контрразведчиком. Отец Шоты Уалиханова – Ыдырыс и дед Габита Макенова – Садуакас являлись родными братьями, сыновьями Маки Уалиханова и племянниками Шокана Уалиханова – всемирно известного ученого. Известно, что казахский просветитель, ученый-этнограф и путешественник Шокан Уалиханов занимался и разведывательной деятельностью, о чем свидетельствует его конфиденциальная поездка в 1858–1859 годах в Кашгарию или Восточный Туркестан.

Уалиханов прибыл туда под ви-

дом сопровождающего торговый караван и занимался вопросами истории, этнографии, географии, изучал экономическое и политическое положение страны. Для конспирации назвав себя Алимбаем, внуком Уали-хана. Шокан Шынғысұлы Уалиханов из Кашгарской экспедиции привез ценные сведения не только научного, но и военного характера. Спецслужбы Казахстана по праву считают Шокана Уалиханова первым национальным разведчиком.

Есть еще неслучайные совпадения. Фамилия полковника в отставке

органов национальной безопасности РК Габита Макенова происходит от имени его прадеда – Макыжана Уалиханова, его по казахской традиции звали на сокращенный манер Маке, Мақы. Полное имя – Абдилмакыжан Шынғысулы Уалиханов, младший брат Шокана Уалиханова, один из первых казахских художников-профессионалов и народный мастер прикладного искусства. В Центральном госархиве Казахстана в Алматы хранится «Дело о приеме на службу письмоводителем Кокшетауского приказа Макыжана Уали-

ханова за 1866–1869 годы». Известно, что на выставке Конгресса ученых Востока 1876 года изделия кокшетауского мастера Маки Уалиханова удостоились Золотой медали.

Казахское народное искусство резьбы по дереву имеет многовековую историю. Об этом писал в своих научных трудах ученый Шокан Уалиханов. Искусством резьбы по дереву занимался его брат – Маки и прадед Габита Макенова. Талант народного умельца из династии Уалихановых передался от Маки его внуку Калтаю, затем правнуку Габиту. Если Калтай-ұста изготавливал казахскую традиционную мебель

и предметы интерьера, то сын Габит увлекся современной корневой скульптурой.

Кредо нашего героя: «Цени время и проводи его с пользой» позволяет мастеру реализовывать свой творческий потенциал. Разнообразная по тематике коллекция произведений мастера насчитывает сотни уникальных предметов.

Жизнь Габита Макенова, как и других сотрудников спецслужб, связана с обеспечением территориальной целостности страны, безопасности граждан и общества в целом. А увлечение резьбой – еще одна работа под прикрытием.

Құрметті әріптестер!

Біз, облыстық Департаменттің ардагерлері, жолымызды қуып келе жатқан Ұлттық қауіпсіздік органдарының бүгінгі офицерлеріне сөзімізді арнаймыз.

Егемен еліміздің тыныштығы мен тұрақтылығын сақтау жолында өз Отаныңа қалтқысыз қызмет ету – қасиетті борыш. Осы жолды таңдаған әрбір жан мемлекеттік мүддені әрқашан бірінші кезекке қойып, антына адал қызмет етуі тиіс.

Алдыңғы буын, яғни біздің құрметті ардагерлердің қайысың алсақ та осындай қиын да жауапты сындардан абыроймен өткен, өз саласының кәсіби шеберлері болып қалыптасқан сардарлар.

Олар қызмет өткерген уақытта қазіргідей материалдық-техникалық база болмаса да, жауапты сәттерде берген анттарына адалдықтарын іспен дәлелдеп, өз біліктіліктерінің, тапқырлықтарының арқасында сан-қилы қиындықтардан сүрінбей өткен, чекистерге төн ізгі дәстүрлерді лайықты жалғастыра білген патриоттар.

Ардагерлеріміздің қызметте жүріп өткен жолдары Сіздер үшін өнеге мектебі болуы тиіс. Олар ел Тәуелсіздігін нығайту ісіне ерен үлес қосып, Сіздер секілді ізбасарларына жол көрсете білді.

Осы жол ел қауіпсіздігін қамтамасыз ету ісінде ізгі мұраттарға бастайтын сара жолға айналып, бүгінгі офицерлердің ұстанымы болып отыр.

Департаменттің ауласында тұрғызылған Даңқ монументі, жаңа форматта жасақталған мұражай, оның ішіне құнды экспонаттар ретінде қойылған ардагерлеріміздің заттары жас офицерлердің аға буын өкілдеріне деген ерекше құрметін айғақтайды. Өскелең ұрпақтың ардагерлерге деген осындай көзқарасы ризашылыққа бөлеп, мамандығымыз үшін мақтанаш сезімін туғызады.

Біздің ардагерлеріміз қызметте болған жылдары Ақтөбе облыстық департаментінің абыройы үшін қаншалықты тынбай еңбек етсе, қазіргі күні де зейнеткерлікке шыға отырып, өздерінің істерін Офицер деген аттарына лайық жалғастырып келеді. Ардагерлеріміздің Сіздермен тығыз байланыста жұмыс жасап, өскелең ұрпақты бейімдеу және жинақтаған тәжірибелерімен бөлісу ісіне қосып отырған үлесі мол.

Облыс аумағындағы жедел жағдай динамикалық жылдамдықпен өзгеріп отырғандықтан, Департамент қызметкерлері тарапынан ерекше білімділікті, зор еңбекті, тапқырлық пен көрегенділікті мейлінше күшейтіп, жұмыс барысын жаңа бағытта жүргізуді талап ететіні сөзсіз.

Осы ретте, біздер, Департаменттің ардагерлері, артымыздан ерген ізбасарларымыздың өздеріне жүктелген міндеттерін абыроймен атқаратынына толық сенеміз!

Уақыт талабына сай кәсіби құзіреттілігі шыңдалған әрі заманауи техниканың мүмкіндігін шебер пайдалана білетін Департаменттің бүгінгі жеке құрамы, ардагерлер қалыптастырған ізгі дәстүрді көздің қарашығындай сақтайды деп есептейміз. Солай болуы заңдылық деп білеміз.

Департамент ұжымына ел қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолында ауызбіршілік, ерекше қырағылық пен толымды табыстар тілейміз!

Өрдайым бір-бірлеріңізді қолдап жүріңіздер! Жеңіс пен табыстың кілті бірлікте!

Сіздерге деген құрметпен,

Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитеті
Ақтөбе облысы бойынша департаментінің
Ардагерлер кеңесі

ҚҰРМЕТТІ ӘРІПТЕСТЕР!

Біз, облыстық Департаменттің ардагерлері, жолымызды қуып келе жатқан Ұлттық қауіпсіздік органдарының бүгінгі офицерлеріне сөзімізді арнаймыз.

Егемен еліміздің тыныштығы мен тұрақтылығын сақтау жолында өз Отаныңа қалтқысыз қызмет ету – қасиетті борыш. Осы жолды таңдаған әрбір жан мемлекеттік мүддені әрқашан бірінші кезекке қойып, антына адал қызмет етуі тиіс.

Алдыңғы буын, яғни біздің құрметті ардагерлердің қайсысын алсақ та осындай қиын да жауапты сындардан абыроймен өткен, өз саласының кәсіби шеберлері болып қалыптасқан сардарлар.

Олар қызмет өткерген уақытта қазіргідей материалдық-техникалық база болмаса да, жауапты сәттерде берген анттарына адалдықтарын іспен дәлелдеп, өз біліктіліктерінің, тапқырлықтарының арқасында сан-қилы қиындықтардан сүрінбей өткен, чекистерге тән ізгі дәстүрлерді лайықты жалғастыра білген патриоттар.

Ардагерлеріміздің қызметте жүріп өткен жолдары Сіздер үшін өнеге мектебі болуы тиіс. Олар ел Тәуелсіздігін нығайту ісіне ерен үлес қосып, Сіздер секілді ізбасарларына жол көрсете білді.

Осы жол ел қауіпсіздігін қамтамасыз ету ісінде ізгі мұраттарға бастайтын сара жолға айналып, бүгінгі офицерлердің ұстанымы болып отыр.

Департаменттің ауласында тұрғызылған Даңқ монументі, жаңа форматта жасақталған мұражай, оның ішіне құнды экспонаттар ретінде қойылған ардагерлеріміздің заттары жас офицерлердің аға буын өкілдеріне деген ерекше құрметін айғақтайды. Өскелең ұрпақтың арда-

герлерге деген осындай көзқарасы ризашылыққа бөлеп, мамандығымыз үшін мақтаныш сезімін туғызады.

Біздің ардагерлеріміз қызметте болған жылдары Ақтөбе облыстық департаментінің абыройы үшін қаншалықты тынбай еңбек етсе, қазіргі күні де зейнеткерлікке шыға отырып, өздерінің істерін Офицер деген аттарына лайық жалғастырып келеді. Ардагерлеріміздің Сіздермен тығыз байланыста жұмыс жасап, өскелең ұрпақты бейімдеу және жинақтаған тәжірибелерімен бөлісу ісіне қосып отырған үлесі мол.

Облыс аумағындағы жедел жағдай динамикалық жылдамдықпен өзгеріп отырғандықтан, Департамент қызметкерлері тарапынан ерекше білімділікті, зор еңбекті, тапқырлық пен көрегенділікті мейлінше күшейтіп, жұмыс барысын жаңа бағытта жүргізуді талап ететіні сөзсіз.

Осы ретте, біздер, Департаменттің ардагерлері, артымыздан ерген ізбасарларымыздың өздеріне жүктелген міндеттерін абыроймен атқаратынына толық сенеміз!

Уақыт талабына сай кәсіби құзіреттілігі шындалған әрі заманауи техниканың мүмкіндігін шебер пайдалана білетін Департаменттің бүгінгі жеке құрамы, ардагерлер қалыптастырған ізгі дәстүрді көздің қарашығындай сақтайды деп есептейміз. Солай болуы заңдылық деп білеміз.

Департамент ұжымына ел қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолында ауызбіршілік, ерекше қырағылық пен толымды табыстар тілейміз!

Әрдайым бір-бірлеріңізді қолдап жүріңіздер! Жеңіс пен табыстың кілті бірлікте!

**Сіздерге деген құрметпен,
Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитеті
Ақтөбе облысы бойынша департаментінің
Ардагерлер кеңесі**

ҰРПАҚТАРҒА ҮЛГІ!

Отанымызды өркендету жолында басты істердің қатарында қоғамның қозғаушы күші, оның белсенді бөлігі жастар деп санаған Елбасы, 2019 жылды «Жастар жылы» деп атады. Елбасымыз жастардың бүгінгі мен болашағына қамқорлық жасауды өз саясатының негізгі мәні деп санайды. Жастар жылы дегенді қалай түсінуге болады? Оның мақсаты не?

Қазақстанның әлемнің 30 дамыған елдерінің қатарына кіруі де жастардың қажырлы еңбегіне байланысты екені сөзсіз. Сондықтан жастарға жан-жақты, кең мүмкіндіктер берілуі қажет.

Мемлекетіміздің дамуына рухани, жоғары мәдени, білімді, кәсіби толыққан жастар қатысуы тиіс. Ол үшін мемлекетіміз жастарға жан-жақты қолдаулар көрсетіп келеді. Мысалы, дарынды жастарды «Болашақ» бағдарламасымен дамыған шет мемлекеттерде білімдерін жалғастыру, «Дипломмен ауылға», «Серпін» бағдарламалары жүзеге асуда. Мысалы, біздің қаладағы Ахмет Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінде «Серпін» бағдарламасымен республикамыздың оңтүстік облыстарынан оқуға қабылданып, әртүрлі мамандықтардан білім алып жатқан дарынды жастарымыз баршылық. Оның мақсаты-еліміздің оңтүстігіндегі жастарды кадр тапшылығын көріп отырған солтүстік өңірлерге оқы-

тып, жұмысқа орналастыру.

Бұл дегеніміз солтүстік өңірді әрі қарай дамытып, жаңа серпін беру. Осымен қатар, жастар үшін «Жұмыспен қамту-2020», «Бизнес жол картасы-2020» сияқты бағдарламалар жұмыс істеуде. Ал, StartapBolashak бизнес-жобалар ғылыми талантты жастардың келешекте әлемге танылуына мүмкіндік береді.

Өнерде, спортта, ғылым саласында, қоғамдық қызметте елеулі табыстарға жеткен жастарға «Дарын» мемлекеттік сыйлығы берілуде.

Әрине, жетістіктерімізбен қатар істелмей жатқан жұмыстар да баршылық. Бүгінде жастардың қатарына жататын 35 жасқа дейінгі ұл-қыздарымыз баспанамен, мамандығы бойынша жұмыспен жеткілікті қамтамасыз етілмей отыр. Үміттеніп ауылдан қалаға келген кейбір жастарымыздың тауы шағылып, әртүрлі қылмыстық әрекеттерге баруда. Үйленіп жанұялы болудың орнына болар болмас ақша үшін әркімнің босағасында, күнделікті күн көріп жатқандарына разы болып жүргендер қаншама. Статистиканың мағұлыматтарына жүгінсек, ер кісілердің 40, ал әйелдердің 28 пайызы жанұя құрмағандар. Бұлар келешекте қазақтың санын көбейтеді деген жастарымыз, «азаматтық неке» дегенде тұрып қоғамымызға ұрпақ әкелуді ойламайтындар. Бұл жерде

жаңадан үрдіс алып, кері әсерін тигізіп отырған «аралас некелер» де баршылық.

Жастарымыз сапалы білім алып, мамандығы бойынша жұмыспен қамтамасыз етілсе және бастарында шағын баспаналары болса, демографиялық ахуалымыз жақсарар еді.

Біздерді ойландыратын жағдайлардың тағы бір түрі-ол кейбір жастарымыздың нашақорлық жолдарына және де біздің қоғамымызға жат діни ағымдарға түсіп кетуі, соның салдарынан ауыр қылмыстар жасауы, шет мемлекеттердегі соғыс, қырғындарға қатысуы біздерді ойландыруға тиіс. Осы қиындыққа түскен жандардың жанұяларының біразы елімізге қайтарылса да, сол Сирияда жүрген жерлестеріміздің

саны әлі де азаймай тұр. Бұл жастарымыздың қоғамда жеткілікті тәрбие алмауының салдары деуге болады. Бүгіндері жастар тәрбиесі қоғамымызда мешеулеп қалған сияқты. Қатығездікпен жасалып жатқан ауыр қылмыстар, ересектер ғана емес, жас оқушы ұл-қыздарымыздан кездесіп жатыр. Бұндай жат қылықтар біз-ересек буындарды ойландырады, толғандырады.

Қазақ халқының «тәрбие тал бесіктен басталады» деген аталы сөзі бүгіндері ұмыт қалған сияқты. Бұл дертпен уақытылы қоғам болып күреспесек, оның келешекте зардабы ауыр болары сөзсіз.

Жастар тәрбиесіне әрбір жанұя мүшелері, оқу, қоғамдық орындарымен қатар, өмір мектебінен өткен

зиялы азаматтарымызда шет қалмағандары жөн. Бұзақылыққа барып жатқан көршінің баласы деп қарауға болмайды, себебі ол келешекте біздердің үміт артып отырған қоғам мүшелері.

Жоғарыда айтылған мемлекетіміздің саясатын жүзеге асыруда Қостанай облыстық департаменті жанындағы «Ардагерлер кеңесі» мүшелері де жастар тәрбиесіне өз үлестерін қосуда.

Кезінде мемлекетіміздің қауіпсіздігіне елеулі үлес қосқан ардагерлеріміз жайбарақат отырған жоқ. Олар бұқаралық ақпарат құралдары арқылы жастар тәрбиесіне белсенді араласуда. Жастарға тәрбиелік мәні бар ардагерлеріміздің мақалаларын республикалық, облыстық газет-журналдардан оқып, олардың жастармен кездесу сәттерін жиі теледидарлардан көруге болады.

Осындай жастар тәрбиесіне қомақты үлесін қосып жүрген ардагерлеріміздің бірі-82 жастағы Ғалихан Мәулетовке толығырақ тоқталғым келеді.

Сонау сұрапыл 1937 жылы дүниеге келген ол- әкесі Нұржан 1942 жылы Ұлы Отан соғысында қайтыс болғаннан кейін өмір ащысын көріп өскен жан. Кәрі ата-әжесі, екі жастағы қарындасын бағу тауқыметі осы Ғалиханның мойынына түсті. Колхозда шал-кемпірлермен қатар қолынан келгенше еңбек етті. «Тыл еңбеккері».

Бұл азамат 1955 жылы осы қаламыздағы жетім балаларға арналған мектеп-интернатын (қазіргі Ыбырай

Алтынсарин атындағы дарынды балалар мектеп-интернаты) ойдағыдай тамамдағаннан кейін, екі жыл облыстық «Большевиктік жол» қазіргі «Қостанай таңы» газетінде корректордың көмекшісі болып қызмет жасады. Осы ұжымның ылтипатына ие болған ол, үлгілі мінездеме және жоғары оқу орнына жолдама алып сол кездегі беделді Алматы қаласындағы КазГУ-дің Заң факультетіне оқуға түсті. 1962 жылы осы оқу орнын ойдағыдай тамамдап шыққаннан кейін, Қостанай қалалық прокуратурасында тергеуші қызметін атқарды.

1963 жылы КГБ органына әскери қызметке қабылданып Минск, Киев қалаларында арнайы кәсіби білімін жоғарылатты. Бұл органда бастапқыда «Жедел өкіл», соңынан «Аса маңызды істер бойынша аға тергеуші» деген лауазымды әскери қызметін атқарып 1989 жылы 26 жыл 6 ай қызмет істеп абыроймен отставкаға шықты. Ол «ҰҚК органының құрметті ардагері».

Мүлтіксіз әскери қызметі үшін 9 мәрте КГБ органының медаль, грамоталарымен, және бағалы сыйлықтарымен, облыстық партия комитеті мен облыстық атқару комитеттерінің грамоталарымен марапатталды.

«За безупречную службу» медалінің үш мәрте иегері. Одақтық КГБ Председателінің 1989 жылдың 10 желтоқсандағы № 73 бұйрығымен «Ұзақ жылдар мінсіз әскери қызметі үшін», СССР Жоғарғы кеңесі Президиумы атынан «Ветеран вооружен-

ных сил СССР» медалімен марапатталды.

Осы жылдары республика облыстарында мемлекет меншігін ірі көлемде талан-таржыға салушыларды және мемлекет қауіпсіздігіне нұқсан келтіреді деген аты-шулы істерді тергеуге қатысты.

Отставкаға шыққаннан кейін 15 жылдан астам Ахмет Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің Заң факультетінде аға оқытушы болып қызмет атқарды. Бірнеше грамота, медальдармен марапатталды. «Жоғары кәсіби шеберлігі үшін» университеттің «Құрметті қызметкері» атағын алып, негізгі жалақыға қосымша үстем ақы алып тұрды. Оның жазған «Криминалистика», «Криминалистиканың жалпы теорисы» атты оқулық құралдарымен қазіргі кезде студенттер пайдаланып, білімдерін қазақ тілінде толықтыруда. Заң факультетінің тарихын жазды. Университетте ғылыми дәрежесі болмаса да «Профессорлар құрамының» мүшесі болды.

Университетте қызмет істеп жүрген кезінде бірнеше рет ҰҚК грамоталарымен және медальдарымен, РФ ФСБ органының «За заслуги» орденімен марапатталды.

Шығармашылық еңбектері де көңіл толарлық.

Шағын ауыл мектебінің 4 сынып оқушысы Ғалихан өзінің шағын мақалаларын сонау 1949 жылдан бастап республикалық газеттерде жариялай бастады. Содан бері республикалық, облыстық газет-журнал

беттерінде жарияланған ғылыми, публицистикалық көлемді мақалаларының саны 200-ден асып жығылады. Солардың басым көпшілігі қылмыстық істерді зерттеп, Кеңес дәуірінде репрессияға ұшыраған жандар туралы. Бұл тақырыпта нақтылы құжаттарға сүйене отырып жазылған мақалалар республикада сирек, жоқтың қасы. Оны республикамыздағы танымал документалистеріміздің бірі деуге болады.

Оның мақалаларын жүрек тебіренісіз оқу қиын. Жарық көрген 13 кітабының 6-уы осы тақырыпты баяндайды.

Кеңестік дәуірде жаппай саяси қуғын-сүргінге ұшыраған жазықсыз жандар туралы еңбектері үшін 2016 жылы облыс әкімінің «Қостанай облысына 80 жыл» мерекелік медалімен марапатталды.

2017 жылы саяси қуғын сүргіннің қаралы күндеріне 80 жылдығына орай баспадан оның «Ұмытылмайтын қасірет» атты көлемді еңбегі жарық көріп, ол Қостанай облысы Меценаттар клубының «Қазына» сыйлығының лауреаты атанды.

Осы марапаттарды Қостанай облысының Әкімі А. Мұхамбетов тапсырды.

Ғалихан Мәулетовтің «Қостанай», «Алау» теледидарларынан, оқу орындарынан, әскери бөлімдерден, кітапханалардан жастарды отансүйгіштікке, мәдениеттілікке, өлкеміздің тарихын қастерлеу туралы әңгімелерін жиі естиміз. Осы кездесулердің саны 100-ден астам. Оның 29 мамыр 2017 жылы «Ал-

жир» мемориалды-мұражай кешенінің ашылғанына 10 жыл және саяси қуғын-сүргіннің басталғанына 80 жыл толуына орай «Ұрпақтар ұмытпайды»/«Помнят потомки»/ атты Халықаралық конференцияда/Польша, Германия, Израиль, Россия т. б/елдерінің азаматтары қатысқан/жасаған баяндамасы арнайы жинақта басылып шықты.

Ол жастарды салауатты өмір салтына насихаттап қана қоймай, өзі де денешынықтырумен айналысады. Оны жазда велосипедпен, қыста шаңғымен кетіп бара жатқанын жиі көреміз. Оның үш немересінің екеуі – республика чемпионы /баскетбол, шорт-трек/біреуі-облыс чемпионы/жүзу.

Ғ. Мәулетовтың 80 жылдығына орай Қостанай облыстық Л. Толстой атындағы әмбебап ғылыми кітапханасы оның белсенді қоғамдық еңбектерін бағалап, «Шындықтың шырағын жаққан қаламгер» атты кітапшасын шығарды. Ғ. Мәулетовтың теледидармен тығыз байланысын бағалап, оның өмірбаяны және шығармашылығы туралы «Қазақстан-Қостанай» телекомпаниясы ұзақ бағдарлама көрсетті. Оның Елбасымыздың «Рухани жаңғыру-болашаққа бағдар» еңбегінің аясында, ол жанұясымен ТМД елдерін аралап «Мамаев курган»-Волгоград, Ш. Уәлиханов мұражайы-Алматы облысы, Тарас Шевченко мұражайы-Ақтау, Абай мұражайы-Семей т. т. тарихи жерлерде көргендерін жастарға жеткізуде. Ол Қостанай облыстық өлкетану музейінің тарихи және қасиетті

жерлерді зерттеу туралы комиссияның мүшесі.

«Өсер елдің баласы бір-бірін батыр»дейдініңкебіемес,Мәулетовтың қоғамдық жұмыстары да қомақты. Ол республикалық «Құқықтық Қазақстан үшін» қоғамдық қозғалысының Қостанайдағы филиалының бастамасымен/төрағасы М.Дәуенов/және оның белсенді мүшелері С. Еленов, М. Исеновпен бірге облыста саяси қуғын-сүргінге ұшыраған жандарға ескерткіштер қоюға өз үлесін қосты.

Ұзақ жылдар бойы қажымай – талмай архив материалдарын қопарып, ұмыт қалған біздің әке-аталарымыздың аттарын жұртшылыққа танытқан, «Тыл еңбеккері», «Ахмет Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің құрметті қызметкері», «ҰҚК органының құрметті ардагері», шындықтың шырағын жаққан қаламгер, Қостанай қаласының байырғы тұрғыны – Ғалихан әлі де тақтан түскен жоқ, оның бергенінен берері алда екені сөзсіз. Оның Ұлы Жеңістің 75 жылдығына арнаған «Қалдырған ізің мәңгілік»... атты көлемді кітабы аяқталуға жақын. Міне, осындай қажымайтын, отанға берген антын азаматтық парызы деп, ар – намысы таза аға буын ақсақалдарымыз аман болсын.

Қазақстан Республикасы ҰҚК Қостанай облысы бойынша Департаментнің жанындағы ардагерлер Кеңесінің төрағасы, отставкадағы генерал-майор М. Дәуенов.

ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ – ЗАБОТА СТАРШИХ

М. Жантемиров
Председатель Павлодарского
филиала РОО
«Ветераны органов КНБ РК».

В рамках Года молодежи, объявленного Главой государства, в Павлодарском филиале РОО «Ветераны органов КНБ РК» прошел выездной семинар ветеранского актива города Павлодара с участием членов областного совета во главе с председателем Р. Ш. Шокеевым.

На повестке дня одним из основных стоял вопрос: «Участие ветеранов в патриотическом и нравственном воспитании подрастающего поколения».

Открыл заседание председатель Павлодарского городского совета ветеранов К. С. Кенесбаев, который оз-

вучил регламент работы и вкратце рассказал о цели данного заседания и новшествах, внесенных в работу горсовета.

По словам Кенже Садвокасовича, за членами президиума горсовета закреплены определенные группы ветеранских организаций. Это позволит улучшить взаимодействие горсовета с первичными организациями.

Например, деятельность ветеранских организаций силовых структур (прокуратуры, ДВД, ЧС, Погранслужбы, МО) будет курировать М. К. Жантемиров, ветеранские организации образования – К. С. Кенесбаев и М. А. Фесикова, госслужбы (первички отделов, управления, департаментов госорганов) – Ш. И. Намазбаев, культурно-массовые учреждения – А. Ф. Акимова, блок ветеранских организаций энергетики – Н. К. Мироненко, а ветеранские организации автомобильных, рельсовых и воздушных транспортов – Э. Э. Аппельт.

Далее председатель горсовета рассказал о планах работы на ближайшее будущее и предоставил слово председателю совета ветеранов ДКНБ РК по Павлодарской области, члену президиума Павлодарского городского совета М. К. Жантемирову.

В своем докладе Мухаметкали Кинаятович отметил, что в настоящее время в Павлодарском филиале на учете состоят 80 ветеранов, 63 военнослужащих и 17 человек вольнонаемного состава, в том числе два труженика тыла, три воина-интернационалиста и две вдовы участников ВОВ.

Основной задачей ветеранского движения является, чтобы каждый ветеран органов КНБ находился в поле зрения, и особое внимание при этом прежде всего уделялось их здоровью. Для этого проводится ряд мер по оздоровлению: обязательная ежегодная диспансеризация ветеранов и членов их семей, флюорографическое обследование и получение прививок. За последние два года 28 ветеранов, стоящих на диспансерном учете, прошли лечение в санаториях и профилакториях страны, а

также в местных домах отдыха, 55 ветеранов и члены их семей получили флюорографическое обследование, 50 человек прививки.

Только в текущем году 19 ветеранов и члены их семей поправили свое здоровье в домах отдыха «Сосновый бор», «Сары Агаш», «Балхаш», 8 человек получили квалифицированное медицинское лечение в госпитале КНБ РК.

Особое внимание уделяется ветеранам, находящимся под постоянным врачебным контролем из-за сложности передвигаться самостоятельно (А. И. Боровиков, А. В. Поваляев, М. Г. Биарстанов, В. Е. Осадчев), вдовам участников ВОВ (З. П. Бузунова, К. Т. Ибраева). С ними и членами их семей периодически поддерживалась связь с посещением по месту жительства.

ОМО ДКНБ проводит плановые

консультативные осмотры, обеспечивает их отдельными медпрепаратами. 10 ветеранов закреплены за оперативными подразделениями, которые периодически поддерживают с ними связь и готовы оказать необходимое внимание.

Также он отметил, что совет ветеранов ДКНБ принимает участие в организации воспитательной и наставнической работы с молодым пополнением, кандидатами на учебу в академию КНБ. Совместно с кадровым аппаратом национальной безопасности за последние два года были проведены 38 бесед. За этот же период 120 молодых сотрудников посетили музей боевой славы департамента. Накопленный опыт, знания и авторитет ветеранов использовались в проведении отдельных контрразведывательных мероприятий.

Стало практикой участие ветеранов в качестве членов жюри в смотрах-конкурсах, проводимых в департаменте, в торжественных мероприятиях по посвящению молодых сотрудников, вручению оружия, путевок, проводам детей в школу. Совместно с кадрами ДКНБ с целью героико-патриотического воспитания молодых сотрудников в ознаменование очередной годовщины вывода войск из Афганистана были организованы просмотры фильмов на афганскую тематику.

С информацией о событиях в Афганистане регулярно выступают участники боевых действий. Уделяется внимание и вдовам воинов-интернационалистов Магауовой и

Аманжоловой.

С учетом особенностей современной политической и оперативной обстановки филиал продолжает уделять внимание информационно-пропагандистской и имиджевой работе, приоритетными направлениями которой являются предупреждение и профилактика проявлений терроризма и религиозного экстремизма, повышение антитеррористического сознания общества, противодействие радикализации верующей молодежи.

Всего в течение прошлого года было прочитано 79 лекций, в СМИ опубликовано 27 статей о ветеранах органов КГБ, КНБ. Два ветерана участвовали в «круглых столах», организованных акиматом области и др. структурами.

Стало традицией участие и выступление ветеранов при проведении общественно-политических и торжественных мероприятий, посвященных Международному женскому дню, дням Защитника Отечества, Победы, образования КНБ РК и Независимости.

В канун празднования Дня Победы на доме № 5 по улице 1 Мая в г. Павлодаре по инициативе совета филиала была установлена мемориальная доска участнику ВОВ, ветерану органов КГБ СССР полковнику Б. С. Калышбекову. Решением акима г. Павлодара в школе № 8 также установлена мемориальная доска ветерану КНБ С. У. Аубакирову, посмертно награжденному орденом «Данк» I степени.

Особые забота и внимание к старшему поколению были уделены в Международный день пожилых людей 1 октября, который проводился совместно с кадровым аппаратом. Чаепитие, музыка прошлых лет и сердечные поздравления первых руководителей департамента со словами благодарности стали доброй традицией в жизни ветеранов филиала. Все, чей возраст перешагнул 70-летний рубеж, получили продуктовые наборы.

Далее один из активных членов ветеранской организации ДКНБ С. К. Сабеков продолжил раскрытие темы семинара в рамках проекта «Рухани жаңғыру».

С подробной информацией об особенностях современной политической и оперативной обстановки перед собравшимися выступил начальник Департамента КНБ по Павлодарской области Н. Н. Манжуов. Информация руководителя органа вызвала особый интерес со стороны участников семинара.

Председатель областного совета ветеранов Р. Ш. Шокеев выразил признательность президиуму Павлодарского городского совета ветеранов, руководству и ветеранской организации департамента.

В завершение мероприятия участники семинара посетили обновленный музей боевой славы ДКНБ, где

член совета ветеранов департамента Е. Г. Баяндин провел содержательную экскурсию.

Он поведал об истории создания КНБ, продемонстрировал не только обмундирование разных лет, но и спецоборудование, средства связи и многое другое.

Также рассказал, что в рамках патриотического воспитания молодых сотрудников, обеспечения преемственности поколений, по инициативе и ходатайству совета ветеранов в коридоре на втором этаже административного здания департамента были размещены портреты Почетного гражданина Павлодарской области, бывшего заместителя Председателя КГБ КазССР, первого руководителя разведки КНБ РК генерал-майора Ж. Б. Марденова и первого генерала спецслужбы Павлодарского Прииртышья, возглавлявшего 16 лет (1972–1988 гг.) Управление КГБ КазССР по Павлодарской области, генерал-майора У. С. Смагулова. И вкратце познакомил с историей деятельности каждого.

Выступил перед участниками заседания и ветеран органов КНБ А. К. Кинашев, который исполнил несколько своих сольных концертных номеров и песен собственного сочинения.

ҚАЗАҒЫМНЫҢ КӘДЕСІНЕ ЖАРАСАМ ДЕП КЕЛДІМ...

Өткен аптада Ақтоғай ауданы Абай атындағы жалпы білім беретін орта мектебінде ел мақтанышына айналған ақтоғайлық ардақты азамат, генерал-майор Жүкен Баймұхамбетұлы Марденовтың есімімен мектептің екінші қабатындағы кең бөлмеде рухани жаңғыру бағдаламасының кіші «Туған жер» жобасына сәйкес мұражай ашылу салтанаты өтті. Білім ордасы тағы бір рухани орталықпен толығып, 356 оқушыға ауылдың тарихи тұлғаларын танып, одан әрі зерттеп, ел азаматтарының қадір-қасиеттерін білуде таусылмас қазына, рухани азық, патриоттық сезім береріне үлкен негіз туды.

Мұражайдың ашылу салтанатына Ақтоғай елінің ардақты ағалары, ҰҚК-нің белсенді ардагерлері, қызметтес-шәкірттері, Ақтоғай ауданының басшысы Қаршыға Арынов, облыстан арнайы келген Ақтоғайдың Құрметті азаматтары: Мұхит Омаров, Бәкібай Рамазанов, Ақтоғай аудандық мәслихат депутаты, аудандық «Ауыл тынысы» газеттерінің бас редакторы Шаяхмет Жақсыбайұлы, аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Бәри Әбілмәжітұлы, мектеп ұстаздары мен оқушылары және БАҚ өкілдері қатысты.

Марденов есіміне берілген мұражайда генерал ағаның жас кезінде арнайы Мәскеуде тапсырыспен тігілген жұмыс формасы, тұлға туралы жазылған кітаптар сөресі, деректі құжаттар, БАҚ бетіне шыққан мақалалар, фотосуреттері мен басқа да көптеген жеке жәдігерлермен толыққан. Оқушылар ел мақтанышы-

на айналған азамат туралы баяндап, болашақта осы кісіге ұқсағысы келетіндерін ерекше сезімдерімен жеткізіп жатты. Мұражайдың ашылу лентасын ҰҚК-ның ардагерлер кеңесінің төрағасы, генерал ағаның шәкірті, полковник Мұхаметкали Жантеміров пен аудан басшысы

Қаршыға Зәлмұханұлы кесті. Ауыл ақыны Бейсенбі Мұқажанов әскери қайраткер, сардар ағасына «Бұхар жыраудай 112 жасқа келіп, Алаштың абыз қарты атаныңыз» дегендей ақ тілекпен ел атынан жыр-шашуын арнады.

Салынғанына 10 жыл ғана болған мектептің жаңаша үлгіге сәйкес бүгіндегі көрінісі көзартарлық-ақ. Өмір ағымына қарай білім беру жүйесінің моделі күрделі өзгерістерге ұшырап, заман талабына сай жаңа мазмұнда білім беруді ұйымдастыруды қолға алып кеткен жаңашыл мектепте «Рухани жаңғыру» бағдарламаларын іске асыру шеңберінде және «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктерін» іске асыру

мақсатында IT, «Рухани жаңғыру», ардагер ұстаз Мұхаметжан Адамовтың атына ашылған атаулы кабинет, сондай-ақ, кезеңдерге бөлініп, өңір мақтаныштарын паш ететін «Өлкетану» кабинеттері, заманауи үлгідегі мұғалімдер бөлмесі т.б. көптеген кабинеттер бар. Бүгінгі өзекті мәселе әлемдік білім кеңістігіне шығуда жаңа ұлттық білім моделін қалыптастыруда тиімді жолға қойылғаны қуантарлық-ақ. Әсіресе, мектеп қабырғалары безендірулері мен біркелкі үлгідегі мұғалімдер мен оқушылардың мектеп формалары да ұлттық нақышқа сай үлгіде.

Кезінде 1952 жылы осы мектептен білім алып шыққан Ақтоғай ауданы Жаңааттаныс ауылының тумасы, Павлодар облысы және

Ақтоғай ауданының Құрметті азаматы, Ертіс өңірінің мақтанышы, ҚР ҰҚК Генерал-майоры Жүкен Баймұхамбетұлы Марденов оқыған білім ошағы осы жер. Бүгінгі күнде сексеннің сеңгірінен асқан әскери қайраткер, генерал-майор, Жүкен Баймұхамбетұлын облыс, барлық Қазақстан жақсы танып, құрметтейді.

Алматыдан ат терлетіп осы салтанатқа арнайы келген сардар Жүкен Марденовтың тұлғасы қазақтың кезінде қол бастап, сөз саулап, ауыздарымен құс тістеген әйгілі сардарларымен рухани үндестіктің, жайсаң жан әлеміндегі жарастық пен сырлы сабақтастықтың бары сезілгендей әсер берді. Өйткені, тұла бойына киімі ғана емес, өзекті ұшқыр ойы,

ішкі рухани дүние байлығы, кеңпейілділігі, ұлтжандылығы, білімінің тереңдігі, ең бастығы, оның қарапайымдылығы былайғы келген көпшіліктің таңдайларын қақтырды.

Елге деген сағынышын, балалықтың балдәуренін өткізген туған жер топырағының қашанда ыстық екендігін айтты. Қазақ класында оқыған 16 баланың бірі болғанын мысалға алды. «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» дегендей, сол кезде білім нәрімен сусындатқан Аркасов, Окаева, Кабулова, Тәшенов, Манап, Әшім есімді ұстаздарының тәлімінің зорлығын әңгімеге қосты. Қиялдың қанатында арман қуып, 5 күн бойы жүретін пойызбен Алматыға Қайыржан досымен алғаш оқуға түсуге

барғанда, олардың орнын үлкендер алып, қалаға жеткенше жоғарыда отырып барғандарын, бірде құлап, бірде тұрып, намыстарын жанып, қайраттарын қамшылап өскендерін жас жеткіншектерге әңгіме ретінде айтып, ең бастысы, адамгершілік пен намысты, ұлттық құндылықты сақтап, ар-ожданды жоғары ұстап, еңбекқор болып, халықтың сенімінен шыға білу керектігін сөзбен басып жеткізді. Намысшыл аға елімізден шыққан ұлы тұлғаларды өнеге тұту керектігіне де назар аудартты. Әсіресе өз басы Қаныш Сәтбаевтың адами қасиетін, ұлылығын үлгі тұтып, оның Мәскеуде жүріп, білім құған көп қазақ балаларына жасаған қамқорлықтарын, олардың оқуларына өз қалтасынан қаражат беріп отырғанын жыр ғып айтты.

«Талапты жастан бастау керек» дейді сардар ардагер. Оның әңгімесінің төркіні көп елде кездеспейтін, көп ел қызығумен қарайтын рухани байлығымызды сақтап қалу өзегінде өрбіді.

- Қазағымның кәдесіне жарасам-төбемнің көкке жеткені. Бар талантпендарындарауылданшыққан. Дарынды тауып, жетелеп, оған қол жеткізу - ұстаздық парыз. Сондықтан да дана қазағым «Арғымақ болатын құлынды тай кезінен таны» деген. Әлемді тануға ұмтылмаған халықтың – болашағы да бұлыңғыр. Көп жастар шетелге ұмтылады. Батысқа қызығып емес, одан не алып, еліме қандай жақсысын әкелсем деп бару керек. Біздің жер-қойнымызды алып жатқан шетелдіктер, енді руха-

ни байлығымызға да қызығып отыр. Идеология әлсіреуде. Патриотизм төмендеуде. Сондықтан ұлттық рух пен ұлтжандылығымызды жоғары ұстап, бағалайық. Ұлттың уызына қанығайық. Ол: тіл, діл, дін, ұлттық сана, дәстүр...», -деп ақжүректі, тәлімді ой салатын алғыс-тілегін білдірді.

ҰҚК-нің Павлодар облысы бойынша департаментінің ардагерлер кеңесінің хатшысы, отставкадағы подполковник Еркін Ғабдынасырұлы Баяндин әріптес ағасының 1968 жылы көзге түсіп, Қазақ КСР МҚК орталық аппаратына қызметі жоғарылап кеткенге дейін бір жылдай бірге қызметтес болғанын сөз етті. Кейінгі қызмет лауазымы 1991 жылы Қазақстан МҚК барлау бөлімінің бақылаушысы болып еліне елеулі қызмет жасағанын, оның “Құрмет белгісі”, «Даңқ» ордендерінің иегері екенін, басқа қызметтердегі іскерлігі мен қайраткерлігін, батылдығын, пайым-парасатын сөз барысында әңгімеледі. Әсіресе, Ерік Баяндиннің айтуынша әке жолын қуған бойында намысы мен қайраты бар Марат есімді ұлы Ауған соғысына қатысып, командирі жараланғанда, тығырықтан шығудың амалын тез ойластырып, ерлік көрсетіп, өзі де қолынан жараланған екен. Кейін ол да генерал болғанын мақтанышпен айтады. «Республика көлемінде үш әкелі-балалы генералдар болса, соның бірі осы – Марденовтар. Ол шекаралық қызметтің директорының орынбасары, ҚР шекарашы-

ларының Ресейдегі өкілі болып істеді», - деп сөзін жалғады.

Генерал-майор Марденовпен арнайы кеш мектептің акт залында келген қонақтар, ауыл тұрғындары, мектеп ұжымы мен оқшыларының қатысуымен өтіп, шарада көптеген қызықты, естен кетпес тағылымды отырыс аясын орнатты. Кеште барлық қатысушыларға «Генерал Ж.Б.Марденов Страницы жизни» атты (Р.Иржанов) кітап тартылды.

Мектеп директоры Солтаналинова Қанымгүл Аяпбекқызының айтуынша, мектеп әкімшілігінің ұсынысын бірден қабыл алып, өз қаражаттарына аз уақыттың ішінде осындай рухани қазыналы кабинетті ашып берген ҰҚК-нің белсенді ардагерлер қауымы мен ұйымдастырушыларға, қолдаған аудан әкімшілігіне ұжым атынан алғыстарының шексіз екендіктерін жеткізді.

**Ләззат ЖҮНІСБЕКОВА,
ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ.**

Председатель ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК» Бекназаров К.К. в составе официальной делегации КНБ принял участие в торжественных мероприятиях по случаю 100-летия органов безопасности Азербайджанской Республики.

В период пребывания в г. Баку состоялись деловые встречи с председателем Общественного объединения ветеранов органов спецслужб «Альянс» уважаемым муалимом Шамилем Касумоглы Сулеймановым и ветеранским активом.

Руководители ветеранских организаций высказались за дальнейшее укрепление деловых и дружеских связей в интересах ветеранского движения двух братских стран.

Истории генерала КНБ: Как разоблачили ученого-шпиона из Европы

Генерал-майор КНБ в отставке Мустафа Канапияулы Махамбет более 36 лет своей жизни посвятил службе в органах национальной безопасности. Он начал трудовую деятельность начальником УТР в Талды-Курганской объединенной авиаэскадрилье. Дослужился до начальника ДКНБ по Восточно-Казахстанской области. В интервью Мустафа Махамбет рассказал о расследованиях, которые в свое время не афишировались.

«В 2001 году мы смогли разоблачить агента военной разведки одной из европейских стран, действовавшего под видом иностранного ученого. Он прибыл в Восточный Казахстан под предлогом

поиска материалов для своей научной работы по социальным проблемам стран СНГ после распада СССР. Практически занимался разведывательной деятельностью. Мы «разрабатывали» шведа около десяти дней. Он был достаточно подготовленным и умело маскировал свои действия. Сотрудникам департамента пришлось изрядно потрудиться, чтобы собрать доказательства его противоправной деятельности», – говорит Мустафа Махамбет.

Иностранец не подозревал, что за ним уже ведется слежка.

«Я думаю, для него было явной неожиданностью, что в далеком Казахстане тоже есть профессионалы, которые смогли его разоблачить. После задержания он дал признательные показания о своем сотрудничестве с военной разведкой, выразил раскаяние в содеянном и просьбу о снисходительном к нему отношении. С учетом этого, а также ходатайства посольства его страны иностранец был депортирован из Казахстана. Эта операция завершилась успешно благодаря профессиональным и грамотным действиям полковников Алпысова и Сейдазимова. Многие такие агенты и разведчики из разных стран приезжают к нам легально, в качестве туристов или специалистов. Но по прибытии они параллельно решают свои специфичные вопросы, то есть занимаются противоправными действиями», – говорит генерал КНБ.

Кроме того, под непосредственным

руководством генерала осенью 2000 года была проведена операция по задержанию и разоблачению группировки Казимирчука-Пугачева в Восточном Казахстане.

«Подразделению во главе с полковником Соколовским удалось вовремя выявить прибытие группировки Казимирчука-Пугачева и задержать их. Как выяснилось в ходе разработки, они прибыли в Восточный Казахстан для проведения на территории области ряда террористических акций с целью разжигания межнациональной розни и провоцирования дестабилизации обстановки. Они намеревались осуществить захват власти с целью создания национальной автономии. Однако их расчеты получить поддержку среди местного населения не оправдались. Более того, их планы были восприняты крайне отрицательно», – вспоминает генерал.

Планы Казимирчука-Пугачева были заведомо обречены на провал, говорит Махамбет.

«Видимо, приставкой известной второй части фамилии «Казимирчук» хотел придать значимость своей личности. Со слов задержанных, за ними стоял небезызвестный писатель и публицист Эдуард Лимонов, лидер национал-большевистской партии, который неоднократно поднимал вопрос присоединения к России северных и восточных областей Казахстана. Сам он находился рядом, на сопредельной стороне в Алтайском крае и ожидал прибытия второй группы активистов НБП, которая находилась на стадии формирования. В процессе расследования вина Казимирчука была полностью доказана, и он был осужден на 17 лет. Большие сроки получили и его подельники», – вспоминает генерал.

Сейчас генералу 69, вот уже восемь

с лишним лет он на пенсии. Мустафа Махамбет успел поработать во всей иерархии системы КНБ в шести регионах страны, в центральном аппарате и за пределами республики. Прошел путь от лейтенанта до генерал-майора. И на любой должности, отмечает генерал, ему приходилось сталкиваться с разными по сложности делами. Говорит, что часто вспоминает годы службы и своих сослуживцев. Успех своей карьеры он целиком и полностью связывает с коллективами, в которых служил или которыми руководил.

Находясь на пенсии, Мустафа Махамбет является членом ветеранской организации КНБ РК, а также РОО «Совет генералов». Активно участвует в мероприятиях по военно-патриотическому воспитанию молодежи.

«Я окончил Рижский авиационный институт и работал инженером-механиком по эксплуатации самолетов и двигателей в аэропорту Талды-Кургана, думал посвятить себя работе в авиации. Однако буквально через несколько месяцев, в возрасте чуть более 23 лет, меня пригласили на работу в органы КГБ. На первых порах моя работа была связана с контрразведывательным обеспечением объектов гражданской авиации. Практически всю свою службу я проработал в контрразведывательных подразделениях и ни сколько об этом не жалею», – отмечает Мустафа Махамбет.

Генерал является почетным сотрудником КНБ РК, награжден многими ведомственными медалями КГБ-КНБ. Кавалер ордена «Даңқ» II степени.

tengrinews.kz

«Я должен хранить тайну». История одного контрразведчика

«Работа в спецслужбах откладывает отпечаток на человека: на его взаимоотношения с людьми, членами семьи, с окружением, друзьями. Но у нас есть присяга, один из пунктов гласит: «Я должен свято хранить тайну, которую мне доверила страна». Этим правилам мы должны четко следовать», - отмечает Адамгали Накиспеков.

Когда мы пришли на встречу чуть раньше времени, ветеран КНБ уже нас ждал. Он прибыл на встречу при полном параде. Пользуясь моментом, предлагаем сделать несколько фото для статьи. После небольшой паузы и слов: «Я очень редко фотографируюсь» все-таки соглашается на фото. Оно и понятно, бывшие и действующие сотрудники органов КНБ предпочитают оставаться в тени.

«Работа в специальных органах, военная служба – это работа достойного мужчины. Хотя мы против женщин ничего не имеем, но все-таки это мужское дело», – говорит Адамгали Накиспеков.

Поддерживаю его мнение, не каждая женщина сможет сохранить в тайне все сведения и информацию, которой владеют такие люди, как наш собеседник. Во время беседы, не оглашая, так

сказать, паролей и явок, Адамгали Карабекович все же рассказал некоторые подробности своей работы, которой отдал больше 40 лет. А интересного за это время было немало. Он выявлял шпионов, участвовал в спецоперациях. Предлагаем вашему вниманию некоторые фрагменты из нашего разговора.

Начало работы в разведке

В спецслужбу Адамгали Накиспеков попал во время работы и учебы на юридическом факультете в КазГУ. Его заметили и вскоре обратились с предложением.

«В органы нацбезопасности подбирали молодых ребят, которые отслужили в армии, имели трудовую закалку, проявили себя на общественной работе. Кадровый аппарат комитета госбезопасности КазССР, видимо, обратил внимание на меня. Я был приглашен на собеседование. Сообщили, что есть возможность обучиться в Москве, в высшей школе КГБ СССР. Я не сразу дал ответ, сказал, что нужно посоветоваться с родителями... Родители поддержали, сказав, что в Москве престижно учиться. Хотя и у самого было такое желание», – вспоминает Накиспеков.

В 1975 году он успешно сдал экзамены и уехал на учебу в Москву. По окончании вуза его распределили в одно из подразделений КГБ Казахской ССР. Тогда и началась его работа в спецслужбе. «В тот период был такой ореол таинственности, восхищения людьми, служившими в разведке. И я был вдохновлен идеей работать в спецслужбах. Я тогда был впечатлен книгой про Рихарда Зорге» (советский разведчик, резидент советской разведки в Японии. – Прим.), – отмечает наш собеседник.

Операция «Виктория»

Говоря о запомнившихся операциях, Адамгали Карабекович вспомнил, как в свое время казахстанские контрразведчики выявили агентов иностранных спецслужб и сорвали их планы по доступу к секретной информации. Одна из таких спецопераций, которую успешно провели, называлась «Виктория». Действия разворачивались в 1998 году.

«Руководителем контрразведывательной операции «Виктория» был бывший заместитель председателя КНБ Рахат Тилебалдинов. А я был непосредственным исполнителем», – вспоминает Адамгали Карабекович.

«У меня роль была – подобрать людей и направить их для контакта с иностранными агентами. То есть это наши люди, как из числа сотрудников органов национальной безопасности, так и из числа гражданского населения – патриотов нашей страны. Они специально обучались и проникали в агентурный аппарат спецслужб иностранных государств», – отмечает Накиспеков.

Замысел состоял в том, что шпионы в поисках людей, которые могли бы предоставить им секретную информацию, «случайно» знакомились с подопечными Накиспекова.

«Что касается «Виктории», мы тогда вели работу в одном из регионов Западного Казахстана. Туда прибыли три иностранных разведчика. Они хотели получить от нашего агента информацию закрытого характера. Их интересовали данные о правоохранительных и специальных органах, о режимных объектах. Также речь шла о месторезидентии, которое еще не было разведано, но уже было известно. А эта инфор-

мация была под секретом», – рассказал наш собеседник.

Иностранные агенты приехали в Казахстан по приглашению агента казахстанских спецслужб. После нескольких встреч с сотрудником КНБ «под прикрытием» шпионов задержали в районе Зеленого базара в Алматы. В практике контрразведки страну и принадлежность этих граждан не называют, отмечает наш собеседник. Эти сведения не разглашаются.

«После успешно проведенной спецоперации «Виктория» задержанные иностранные агенты написали прошение о помиловании. Каждый из них написал обращение на имя Нурсултана Назарбаева. Они признались, что действительно являются агентурой иностранных спецслужб, пришли с заданием. В своем обращении они написали, что очень раскаиваются, просят прощение за то, что пытались нанести ущерб нашей стране. Тем не менее они просили проявить милосердие, помиловать и не осуждать к длительным срокам», – продолжает Накиспекоев.

Обращение о помиловании написали не только сами задержанные, но и официальные представители иностранного государства, посол той страны.

«Нурсултан Назарбаев тогда принял решение. Он помиловал их. На тот период это было целесообразно, актуально и это было на перспективу наших дальнейших взаимоотношений с тем государством. Тем более вся шпионская деятельность была вскрыта и пресечена», – отмечает работник контрразведки.

В Казахстан за помилованными иностранцами прибыл специальный самолет. Передача лиц проходила в аэро-

порту.

«Представители Генеральной прокуратуры Казахстана передали иностранному посольству специальное постановление, что уголовное дело прекращается в связи с помилованием этих граждан. Иностранные представители выразили благодарность. Сам посол того государства был. Он сопровождал своих граждан на борт, и они улетели», – вспоминает Адамгали Накиспекоев.

История одного журналиста

Вот еще одна реальная история про иностранного шпиона. Несколько лет назад в Казахстан в качестве представителя газеты прибыл мужчина. Журналиста здесь официально аккредитовали, но добывал он совсем другую информацию.

«Он начал проявлять интерес к сведениям закрытого характера в одном из министерств. Он вышел на работника того министерства. Госслужащий оказался добросовестным, сообщил куда следует. После этого началась разработка, был проведен комплекс мероприятий. Когда мы узнали, что этот журналист действительно проявляет интерес к сведениям закрытого характера, было решено пресечь его намерения», – отмечает наш собеседник.

В момент передачи нужной журналисту информации произошел захват. Затем началось следствие. Иностранец во всем признался и рассказал, как он действовал, по чьему заданию, в чьих интересах, кто был его руководителем.

«Полный расклад дал о спецслужбе, где он работал, а сюда он прибыл под прикрытием. Состоялся суд, псевдожурналиста осудили на 10 лет», – отме-

чает Адамгали Накиспеков.

Это лишь несколько примеров из служебной деятельности Адамгали Накиспекова, который много лет был начальником контрразведки. В 2016 году он вышел на пенсию, но продолжает работать уже в качестве общественного деятеля в республиканском

совете генералов.

«Те, кто правильно понимает свое место, свою судьбу в этой жизни, должен, по крайней мере, попробовать пойти на эту работу и посмотреть, на что он способен, испытать себя», – завершает разговор генерал.

tengrinews.kz

ОБ ОБЩЕСТВЕННОМ ФОНДЕ «ИНФОРМАЦИОННАЯ ПОДДЕРЖКА ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ИНИЦИАТИВ».

В августе 2016 года ветераны КНБ РК зарегистрировали общественный фонд «Информационная поддержка правительственных инициатив» (далее – Фонд).

Идея создания этого фонда исходила из гражданской позиции офицеров органов национальной безопасности, которые продолжают оставаться активными членами общества. Они имеют большой опыт аналитической работы, знают формы и методы получения и оценки информации, подготовки обзорных документов высокого уровня.

Фонд основным направлением деятельности определил оказание содействия государственным органам, национальным компаниям и частным структурам в форме консалтинговых и маркетинговых исследований по широкому спектру вопросов, в том числе безопасности, экономики, социальной сферы и финансов.

В рамках этого проводятся научно-прикладные, аналитические и социологические исследования, готовятся

экспертные оценки продукции СМИ и иных информационных материалов, затрагивающих различные направления, в том числе террористического и экстремистского характера.

Для этого используются опыт, навыки и умение ветеранов в пропаганде и налаживании, в том числе на территории зарубежных государств, межэтнических, гуманитарных и культурных связей с соответствующими диаспорами и их объединениями. Организовано взаимодействие с общественными объединениями «Совет генералов Республики Казахстан» и «Ветераны органов национальной безопасности Республики Казахстан», имеющими филиалы на местах, сотрудничество с представителями экспертных сообществ.

Первым председателем Фонда был генерал-майор Ашикбаев Б. М., в настоящее время – генерал-майор Махамбет М. К. Состав попечительского совета и учредители указаны в уставных документах, размещенных на сайте Фонда WWW.FPA.KZ.

С момента создания Фонд выполнил следующую работу:

1) участвовал в подготовке и проведении в 2019 году Гражданского форума, работе его секций;

2) разработал предложения по внедрению на территории РК модели Казахстанской организации профессионального союза трудящихся мигрантов (КОПСТМ) с обязательным обеспечением каждого иностранного гражданина электронной картой мигранта. Провел исследование и разработал алгоритм действий;

3) проработал темы «Влияние интернет-пространства на формирование политических протестов в казахстанском обществе», «Оценка эффективности религиозной пропаганды представителей нетрадиционного ислама путем выдачи денег неофитам на развитие бизнеса на начальном этапе»;

4) провел исследования и опубликовал 6 февраля т. г. анализ хищений средств республиканского и местных

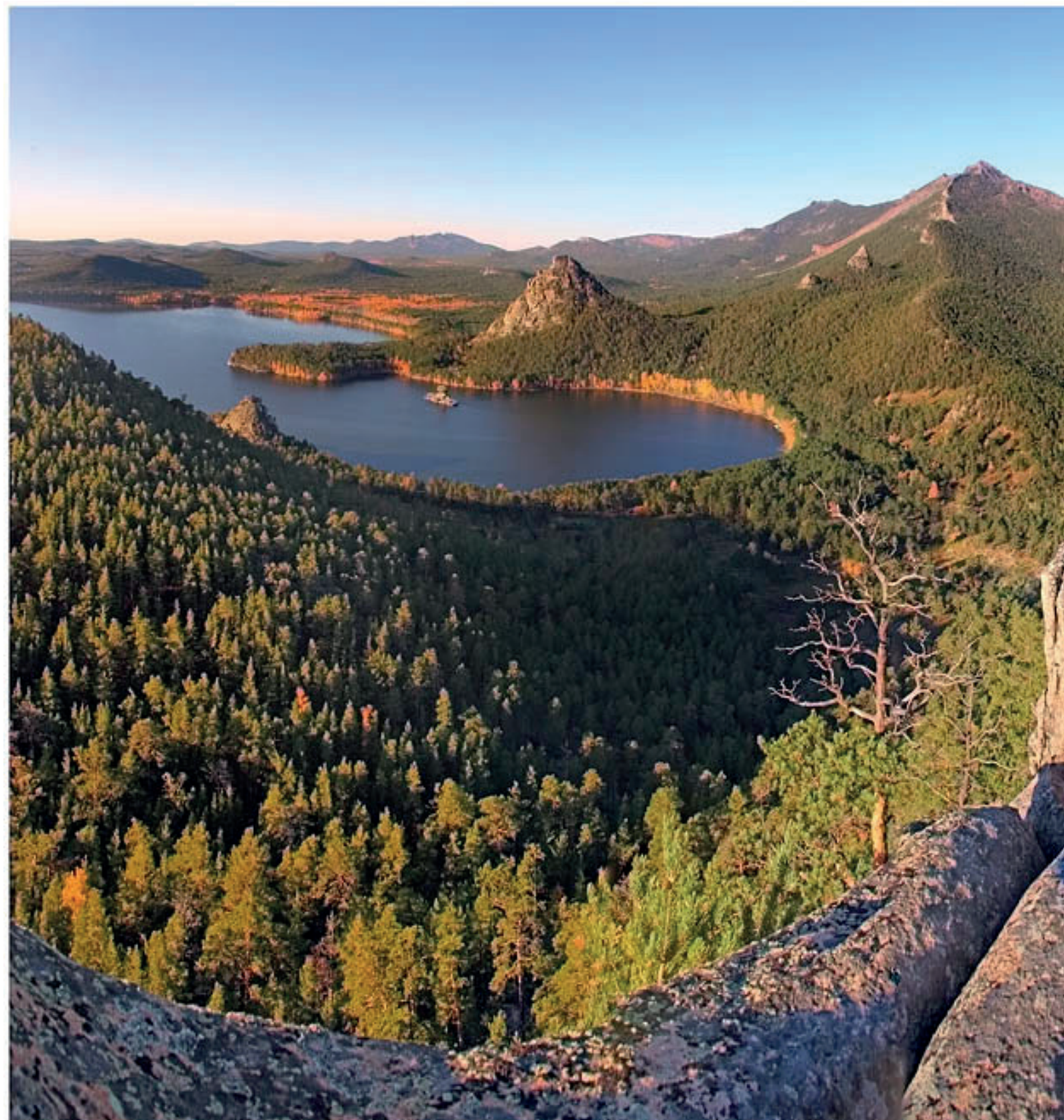
бюджетов, выделяемых на профилактику терроризма и экстремизма под названием «НАЦБЕЗОПАСНОСТЬ ЧИНОВНИКИ ПРЕВРАТИЛИ В КОРМУШКУ – ГЕНЕРАЛ-МАЙОР ТЕЛЕГУСОВ» (ZAKON.KZ);

5) разработал программу и лекционный материал по теме «Организация антитеррористической защиты стратегического объекта, уязвимого в террористическом отношении», к которой проявляют интерес потенциальные заказчики.

Более подробные сведения по этим и другим проектам Фонда размещены на указанном выше сайте, рекомендуем стать активным пользователем.

От редакции

Жиенге қырық серкеш немесе Жиенқұрық деген не?

Қыздан туған баланы қазақ «жиен» деп ерекше еркелетеді, еркелігін көтереді, қалаған затын сұрамай әкетсе «Әлгі күшік тістеп әкетті» деп мәз болады.

Ертеде Қайқы атты бидің Смет деген жақсы көретін ақылды жиені болыпты. Бірде Смет нағашысына барып:

– Ата, маған келесі жылғы төліңізден он қозы беріңіз десе, атасы:

– Қой құйрығында түймесі бар қозы туса саған берем -депті. Келесі жылы барлық қой түймелі қозы туыпты. Көрген ел:

– Бұл қалай болғаны? – десе, нағашысы:

– Бұл түгелімен жиенқұйрық, – депті.

Келесі жылы Смет атасына:

– Осы ешкілерден алған төлді маған беріңізші-депті, жайылып жүрген 20 ешкіні көріп. Нағашысы:

– Жиенжан, еркек туған лақ түгелімен сенікі болсын, тіпті үстіне бір лақ қосып беремін-депті. Келесі жылы 20 ешкі 40 еркек лақ туыпты. Нағашысы бұл жолы да сөзінде тұрып лақтарды беріпті. Лақтарды айдап бара жатқан жиеніне қарап:

– Жиен келгенше ауылға, жеті бөрі келсін -депті. Қазақта жиенге қырық серкеш деген осыдан қалыпты деседі көне көз қариялар.

Нағашысының мәрттігіне кәніккен жиен бір жылдан соң тағы келіп:

– Келесі жылы қандай да бір бие шұбар құлын туса маған беріңіз – депті.

– Осының айтқаны келе бермес – деп ойлаған атасы мақұл дейді. Сонымен, жиеннің тілегені болып құлындаған 40 биеден түгелдей 40 шұбар құлын туыпты. Сонда Қайқы би пендешілік жасап, серттен тайып:

– Ойбай, Сметжан, биелер шұбар құлын таппады, сен енді құр қол кетпе – деп жиеніне тана-торпақ беріп қайта-

рады. Жиені атасының алдағанын біліп, ренжіп кетеді. Көп кешікпей жұт болып, Қайқы бидің көп малы қырылады.

– Жиеннің назасы жаман екен-депті Қайқы би. Сондықтан қазақ жиені не сұраса берген, «жиендік» жасап сұрамай алғанына көнген.

Ал «жиенқұрық» деген атаудың шығу себебі нағашысы ауылына келген жиеніне құрық беріп:

– Өзіңе ұнаған малға құрық сал-дейді. Демек, ұстаған құрық тиген мал жиен еншісі болған. Көбіне қазақтар «жиенқұрық» деп үйіне алғаш келген жиенге, қазіргі заманда, қозы-лақ немесе мал атайды. Бұл дәстүр қазақта жиі қолданылады.

Осы шағын әңгімеден, «Жиен назары күшті», «Жиенге сот жоқ» деп, жиеннің көңілін қалдырмауға, барынша қамқор болуға, ағайын арасының жақындығын жымдастыруға деген халық даналығының үстемдігін көретініміз анық.

Жиенге тек анасының туған-туысқандары ғана емес, бүкіл ауыл, ел-жұрт нағашы болып есептелген.

Қазақ аталы сөзге тоқтаған....

«Бас кеспек болса да тіл кеспек жоқ», – дейтін қазақхалқы қай заманда да жүйелі сөзге тоқтаған. Сөз асылын, орынды сөзді «аталы сөз» деп жоғары бағалаған. Бір ауыз сөзбен ердің құнын кешірген. Әр қазақ айта білген, тыңдай да білген, оған тоқтай да білген. Олар «тіземнен сүріндірсең де, тілімн, бай, төрелерде шешендерен сүріндірме» деп тілеген. Соған сәйкес хан, би мен ақындарды басына көтеріп сыйлаған. Кіші жүздегі атақты Баймағамбет сұлтан өзін өлім жазасына кескен Шернияз ақынды сөз тапқан шешендігі мен тектілігі үшін кешірім жасап алдына малсалып берген. Орыс қанішерлерімен он жыл соғысқан Кенесары хан дұшпандарына жол көрсеткені үшін

Арыстанбай ақынды өлімге бұйырғанда,
дар алдында тұрған ақын:

Кенеке, жақсы көрсең, қарапшыңмын,
Жек көрсең де, өзіңнің алапшыңмын.

Атаңа алты қатын алып берген
Атығай Қарауылдың баласымын!

– дегенде, хан: «Аталы сөз айтып, ару-
ақты ауызға алды ғой, босатыңдар», – де-
ген екен.

Бірде Алматыдан Талдықорған бағы-
тында қатынас жасайтын шағын автобу-
спен келе жатып Қызылжарда тұратын
қызына бара жатқан Сүйеубек Жолба-
рысұлы дейтін замандасыммен таны-
стым. Жол қысқарту үшін екеуміз аз кем
әңгіме дүкен құрдық. Сүйегі кіші жүз
әлімнен тарайтын төртқара шалың сө-
зуар болып шықты. Содан естіген бір-екі
әңгімемді оқырман жұртпен бөліскенді
жөн көріп қолыма қалам алдым.

Сыры өңірі-жыр өңірі, Қазалы аудан-
ының «Октябрь» совхозында Әбдіре-
зақ Қаналиев деген шаруашылықтың
жанармай құю бекетін басқарады екен.
Шала-пұла ақындығы бар Әбекең авто-
цистерналарға бормен өзі құрастырған
өлеңдерін жазып, оны шопырлар, трак-
тор жүргізушілері жаттамаса жанармай
құймаймын деп қоқан-лоқы жасайтын
әдеті болыпты. Кейде онысы жұмысқа
да кері әсерін тигізген көрінеді. Бұны
естіген совхоздың директоры Самұрат
Жиенқожаев ашуына мініп, боғын пы-
шақтап дегендей: -Ақын болмай құдай
болса да жұмыстан шығарамын деп, қол-
ма қол бұйрық шығартып, оған өзі қол
да қойыпты. Конторға «күнәлі» Әбдіре-
зақты шақыртып алып, оның кемшілігін
бетіне басып, қызыметінен босатылға-
нын естіртеді. Сонда Әбекең тұрып:

–«Бас кеспек болса да, тіл кеспек жоқ»,
айтатын датым бар:

– Самұрат ау, Самұрат,
Бұзауың кетсін жамырап.
Бала-шағаң шуылдап,
Анаң қалсын аңырап.

Кішкентай ғана мінімді,
Көрмей ақ қойсаң не қылад,
деп бір ауыз өлең айтыпты.

– «Аталы сөзге арсыз да тоқтайды» де-
ген мақал есіне түсті ме, әлде қарғыс ара-
ласқан сөзі бар даттан қорықты ма екен,
директор райынан қайтып, Әбдірезақ
жұмысында қалыпты.

Сол елде Шыңдалы Бердібаев деген
парторгтық қызыметінен босап, орыны-
на өзінен жасырақ маман сайланыпты.
Астыларында байлаулы жеңіл көліктері
жоқ қос парторгке бригадаларды аралап
шығуға, бірі қызыметін өткізсе екіншісі
қабылдап алады дегендей, совхоз жүк
машинасын бөліпті. Жолға шығарда
бала парторг бірінші болып кабинаға
зып етіп отырып алған көрінеді. Жасын
сыйламаған баланың мінін сынаған ескі
парторг қолма қол бір ауыз өлең құрап:

– Шыңдалы Бердібаев,
Парторгтан аяғың кетті тайып.

Енді саған кабина жоқ,

Кузовқа отырсаң да болмас айып,
депті.

Жіберіп алған ағаттығын ұққан жас
парторг қолма-қол кешірім сұрап,
Ш.Бердібаевты ағалап кабинаға оты-
руын өтінсе, Шыңдалы: – Жо, жоқ, ка-
бина барған жерге кузов та барады деп
ілікпепті.

Бұрынғы Талдықорған облысы Киров
ауданы «КПСС тің XXIII-ші сиезі» атын-
дағы совхоздың орталығы Октябрь елді
мекенінің маңындағы шабындығынан
шауып, кептіріп, тасып алуға дайындап
қойған жоңырышқасын трактордың ар-
тындағы тіркемесіне толтыра ұрлаған
көрші «Қазақстанның 10 жылдығы»
ауылының тұрғынын ізімен қуып тапқан
бөлімше меңгерушісі Байжұманов Қа-
зыбек: -Қырам да жоям, жоңырышқаны
қайтар, болмаса милицияға ұстап берем
деген көрінеді. Бұл жерде айта кететін
бір жәйт – шөп «ұрлаушы» Кольцовтың
ұлты орыс, оны жетімдер үйінен асырап

алған ауыл қазағы орысша тегін өзгертпей тек атын Ермек деп қойыпты. Ал оның келіншегі қуғыншы Қазыбектің аталас туысының қызы екен. Қазақы ортада өскен, асырап алған ата-анасының бойына сіңірген қазақылығы бар Ермек күйеу саспастан: -Маған қыздарыңды бергенде еркелігімді көтеріп бір тележка жоңырышқаны қимағандарың ба?, депті. Сонда аталы сөзден тосылған Қазыбек аға дауды жалғастырмай ауылына қайтыпты.

Осы әңгімені маған жеткізген, бүгінде атауы «Жарлыөзек» ауылы боп өзгерген, сол елдің байрығы тұрғыны Нұрпеисов Аманжол деген азамат.

Мұндай тауып айту да, одан аспаған азаматтар да ел ішінде көп болған. Олардың сөзі ел-жұртқа ғасырдан ғасырға жетіп, асыл сөздің үлгі-өнегесі болып қалды. Бұл жақсы ғұрып күні бүгінге дейін жалғасып келе жатыр. Айтылған шағын үш мысал соның дәлелі емес пе?

Қасқыр дегенің.... ит емес пе?

Ит жылы немерелі болған кемпіріміз екеуміз де ес жоқ десе де болады. Алматыны мекен еткен ұл мен келінге жәрдемдескен болып Жәмилә екеуміз солардың жанындамыз. Келін бөбегіне қарайды, ауру-сырқауын түгелге дерлік ұмытқан кемпір үй шаруасын күйттейді. Мен болсам аулаға шығып әңгімелесетін шал шауқан іздеймін. Алып қала Алматыға жиналған қазақ көбіне кең байтақ еліміздің түкпір-түкпірінен келген қырық құрау халық екені белгілі. Ақын-жазушы, ғалым да, белгілі қыл қалам шеберлері де, жай жұмыс істеп зейнеткерлікке шыққан соң балаларымен тұратын қырдың қазақтары да осында. Мен сияқты әңгімелесетін жан іздеп жүретін екі ағамен танысып, солармен күнделікті қауқылдасамын. Екеуі де менен он жас үлкен. Сексенге толған нағыз ақсақал-

дың өзі. Біріншісі Ораз аға. Қытайдың Шыңжаң өлкесінде туып өскен. Сол елде қытай тілінде оқытатын колледж бітірген, қазақстанға жігіт кезінде келген ағамыз жоғары білім алған, орыс тілін жетік меңгерген сұңғыла жан. 18 жыл Кеңес үкіметінің Бейжіндегі елшілігінде қызмет қылған. Екіншісі-Сарқытбай кәрия. Өмір бойы Жамбыл ауданы Ленин колхозының қойын баққан шопан ағамыз қызының қолында тұратын болып шықты. Кемпірінен он жыл бұрын көз жазып қалған ол, ауылда тұратын үш ұлының ешқайсысының қолына тұрақтамай, қызын таңдапты. Майқы бидің «...Қартайғанда жақсылықты қыздан көрдім» дегені шындық болғанына көз жеткіземіз. Сарқытбай аға әңгіменің сандығы десе де болады. Бір айтқан әңгімесін екінші қайталап айтпайды. Айта-тыны өзі баққан қой, соның төңірегіндегі мың тіршіліктің қызықтары. Осындайда, Ғазиз әкем Жармұхамбеттен қалған бір мақал еске түсті:

- Шаштаразбен сөйлессең, ұстара-сымен қайрағын айтады,

Батыр-ермен сөйлессең, жауға салған ойранын айтады.

Сартпен сөйлессең, ала-шапан байрағын айтады.

Сарқытбай аға малға қырғидай тиетін талай қасқырды атып алғанын айта отырып өз көзімен көрген басқа бір оқиғаны айтып берді. - 1952 жылы Ленин колхозының бойдақ қой бағушы едім, ішінара бір-жар аналық бас та бар арасында. Жайлаудан түскелі колхоздың Үшкөл деген күздеуінде мал жайып жүрдім. Бір күні, екінті намазы өткергеніме бірер сағат болды ау деген мезетте, жайылымда жүрген қойдың әлденеден үріккенін байқадым. Биіктеу жерге шығып айналаны шолып ем малға қарай шоқақтап келе жатқан жаңғыз қасқырды көзім шалды. Атқа мініп қойды қотанға қарай беттет-

тім де қасқырдың алдын кестім. Қолымда қамшымнан басқа ештеме жоқ. Бұны үркітіп жіберейін деп айқайға басып аттың басын бөріге қарай салдым.

Батырға да жан керек демекші, қасқыр сескенді білем, қаша жөнелді. Оны көрген маған батылдылық бітіп, желікпем қызып қуып кеп бердім. Жер жазық, бұта-жыңғылы аздау еді. Шамамен жарты сағаттай қуғаннан соң қасқыр болдырған болуы керек, шеңгелдің ішіне тығылды. Менімен бірге қиқулап жеткен үш-төрт малшы бар, топ шеңгелді қоршап алып тығылған қасқырды іздеп таптық. Тісін ақситып ғайбат қып жатқан көкжалға, қолда қаруы жоқ қуғыншысымақтар, тосылып қалдық не істерімізді білмей. Сол кезде, өз шаруасымен жолаушылап бара жатқан Әбен деген ауылдасымыз жанымызға келіп, не қып тұрғанымызды сұрады. Біз оған көкжалды көрсетіп, ала алмай тұрғанымызды айтып ек: – Ой, тәйірі, қасқыр деген ит емес пе? Иттен де кісі қорқушы ма еді – деді де атынан секіріп түсіп біз бата алмай тұрған бөріні арт жағынан келіп бас салғаны. Лезде сол қолымен қасқырдың оң құлағын тас қып ұстап басын қайыра тартты да оң қолыммен буындырып өлтіргені. Барлық оқиғаны өз көзімізбен көрген біздің Әлтайдың жүректілігімен қарулылығына таң қалмасқа лажымыз қалмады.

Осы оқиға болған кезде Әлтай 55 жаста екен. Атастыру жолымен 13–14 жасында үйленіп, әке-шешесімен бірге тұрған Әлтайдың қорасындағы малға қасқыр түсіп малдың азан-қазан боп дүрліккен дауысы жетеді үйге. Жедел қимылдаған Әлтай тоқымды екі қолымен қалқан қып ұстап қораға кіріп, қойға қырғын салып жүрген қасқырды бас салады. Шошып кеткен қасқыр құлағына жабысқан баланы ала қашады. Содан, біраз уақыт өткенде «жоқ» іздеген Әлтайдың келіншегі ауылдың жанындағы сайда қасқырды тас қып құшақтаған өзінің жігітінің үстінен

шығады. Әлтай оған тезірек әкемді шақырып кел деп бұйырады. Құстай ұшып жеткен әкесі сойылмен қасқырды өлтірмек болып тұмсығынан ұрып жүрсе оның әлдәқашан өліп қалғанын көреді. Қасқырды Әлтайдың өз қолымен буындырып жансыздандырғанын, бірақ оны өзінің уақтылы білмегенін ұғады.

Өткен ғасырдың отызыншы жылдары Қазақстанда жаппай қуғын-сүргін болған кезде қасқырсоққыш батыл жігіт Әлтай 8 жылға сотталып, жазасын сол кездегі кеңбайтақ ортақ отанымыздың қиыр шығысында өтеп келіпті. Абақтыдан оралған соң колхозда еңбек етіп ұзақ ғұмыр кешкен. Ұрпақтары Ұзынағаш жақтағы ауылдарда тұратын көрінеді.

Қасқырды өзім де сан рет атып алғанымды айттым, қақпанға түсіріп ұрып алғанды да көрдім. Ал жалаң қолмен буындырып өлтіргенді, естігенім болмаса, көргенімнің алды-арты осы болды деп аяқтады әңгімесін Сарқытбай кәрия.

Мылтықыбаев Әбдісамат, зейнеткер, Алматы облысы бойынша ҰҚК Департаменті, Талдықорған қаласы (Жоғарғыдағы үш мақала облылыс БАҚ-да жарық көрді)

Қазақстан 2050

МӘҢГІЛІК ЕЛ